RAMEÆ

RHETORICÆ LIBRI DVO.

* * * *

IN VSVM SCHOLARVM.

OXONIÆ,

Excudebat Joſephus Barneſius.

1597.

BRITISH MUSEUM

GENEROSISSIMO VIro Thomæ Pygot armigero Mecœnati ſuo benigniſſimo
S. D.

VT dignitatem tuam (ampliſſime vir) ſeriis uſquequaq; intētam ſtudiis, ipſe in præſentiâ ſic interpellarem, duplex ſuaſit, & perſuaſit ratio: altera, ut hoſpes hic noſter, nominis tui patrocinio tutus, alacrior in publicum prodeat, & tyrunculos, quibus iam penitus geſtit innoteſcere, ſalvus ſalutet: altera, ut gratiſſimi mei in te animi indicium ſaltem aliquod prębeam, pręſertim cùm quæ in me contuleris beneficia, officiis tibi paribus rependere meæ non ſit facultatis: niſi fortè, ut gratiam qui refert, habet; ita qui habet, eo quod habet, refert. Quod ſi ſic interpreteris, ad remunerandum promptiorem (auſim polliceri) habebis neminem: quanquā non me fugit, plurimos tibi debere plurimùm. Neq; enim perenne illud benignitatis tuæ flumen, in me tantùm derivatur, meum mihi hortulum affatim irrigans; ſed & univerſum, per quem decurrit, agrum, tanquam Nilus aliquis inundans, fœcunditate ſuâ ſaturavit. Etenim

quod. opidū,quis pagus,quæ(propè dixeram) domus,aut caſa ædes tuas circumſtat,in quâ nō reperias, quos conſilio, auxilio, operâ, opibus adiuveris? quin etiam, nequid ex omnibus deſit,quæ vel publicum commodum,vel propriū encomiū propagare queant:ſummæ tuę benignitati cautam adiunxeris in rebus adminiſtrandis prudentiam,prudentiæ iuſtitiam & æquitatē, ęquitati literas & eruditionē, eruditioni divinæ ſtudiū veritatis,veramq; dei religionem; quā à puero uſq; ſtudioſè colueris,quę pium te olim habuerit aſſertorem, quâ nil duxeris per omnē vitam dignius,in quo operam impendas tuam. Hîc ergo etiámnum macte virtute vir;

Horat. Epiſt.

Hoc opus,hoc ſtudium parvi properemus & ampli,
Si patriæ volumus, ſi nobis vivere chari.

Cæteræ quas memini virtutes, nobiles ſint,ut ſunt,& illuſtres ſingulæ: attamen hæc una inter omnes,ut princeps, eminet & dominatur, quam certè ampliſsimis ſuis muneribus deus in te coronavit. Nam præter generis claritatem, quæ à patribus accepta,auctior per te multò & ornatior,in poſteros dimanavit,quàm te honoribus populi & dignitate, quàm opibus, amicis,& authoritate illuſtravit? & (quod minimum non eſt)

Æneid.1.

Fœlicem multâ fecit te prole parentem:

parentem?imò & avum ſuaviſsimi nepotis: cu-

ius

ius præclara indoles magnam accolis inſevit probitatis & prudentiæ expectationem. Quam ad ſalutem ſuam, ſuorum ſolatium, patriæ decus, & dei gloriam vincat precor. Faxit deus opt. max. teq́; tuis, tuoſq́; tibi, & utroſq; ſibi incolumes diu conſervet. Vale Oxon, 5. Nonas Maii. 1593.

Dignitati tuæ deditiſsimus

CAROLUS BUTLER.

Ad lectorem.

INTER philoſophos, quos eximia ſapientia poſteris commendata, per univerſum terrarum orbem celebravit; quorum iure teneat locum Petrus Ramus, eorum ſit iudicium, qui cûm eruditione, tûm æquitate præſtantes, optimè dijudicare & poſſunt, & volunt: meâ ſanè ſententiâ, ſi vel in præceptis veritatem, vel in methodo brevitatem, vel in exemplis perſpicuitatem, vel in omnibus uſum & utilitatem reſpicias, in celeberrimo illo, & honoratiſſimo choro, nemini ſecundus aſſidebit: imò, (ut liberè quod ſentiam eloquar)

Eclog. 1. --tantum alios inter caput extulit omnes,
Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Huius ego nomine, hoc tibi (ingenue lector) opuſculum offero: quod ſiquid fructus ac emolumenti afferat, id omne illi acceptum referes. Quippe qui materiam ipſam è denſiſſimis probatiſſimorum authorum ſylvis propriâ manu excîdit, exciſam in varias diduxit partes, partes ad amuſſim dolavit, levigavit, conformavit: quas ſic paratas, Audomaro Talæo artifici certè perquàm perito, in perfectum opus compingendas commendavit: qui quidem commiſſo ſibi munere ſummâ cum laude perfunctus eſt. Cùm tamen in univerſâ ſtructurâ, quædam immiſerit propè inutilia, quædam etiam omiſerit planè neceſſaria: operæ pretium

ũm me facturum ſenſi, ſi ſupplerem quæ deſunt, amputarem quæ ſuperſunt: vt nihil hîc requiras quod artem ornet, nihil reperias quod memoriam oneret: in quo ſi ſcopum attigerim, bene habet: ſin aberràſſe videar, veniam voluntas promeretur. Sed nigrum, precor, parumper abſtine calculum: inſpice, perſpice, perpende, iudica: cenſuram inde ſperabo æquiorem. Troporum explicationes è contextu de induſtriâ ſubmovi: partim ut pueris in diſcẽdo labor minueretur; partim ne ſi eas unà memoriæ mandarent, aptè, verè, & expeditè de iis rebus oſcitantes reſponderent, quas tamen minimè intelligerent. Reliqua in quibus diſcentium commodo nonnihil eſt proſpectum, non eſt quod præmoneam: ipſe inter legendum per te obſervabis.

Vive, vale: ſi quid noviſti rectius iſtis, Horat.
Candidus imperti: ſi non, his utere mecum. Epiſt.

RAMEAE RHETORICAE LIBER PRIMVS DE ELOCVTIONE.

Caput Primum.

RHETORICA eſt ars bene dicendi: cuius virtus prudenter adhibita mirabiles effectus habet. Ideoque Plato ſophiſtis Græciæ & Rhetoribus iratus, hanc ipſam artē ὀψοποιικὴν, κομμωτικὴν, κολακικὴν, γοητικὴν, quādam obſonandi, fucandi, adulandi, incantandi, peritiam appellat. Et quidem nullū eſt vel condimenti, vel fuci, vel adulationis, vel incantationis genus, quo rudes & imperiti auditores faciliùs, quàm Rhetoricis ornamentis ad idoneā ſentētiam accōmodatis, capiantur. Partes Rhetoricæ duę ſunt, elocutio & pronuntiatio. Elocutio eſt exornatio orationis: eaq; per ſe plurimùm poteſt: ut in Curione, qui, tametſi cæteris eloquentiæ laudibus maximè nudus eſſet, tamen elocutionis ſplendore, & copiâ, & bonitate quadam expeditâ, & profluente celeritate, orator proximus optimis numeratus eſt. *Elocutio.*

Caput Secundum.

Τρόπος modus ſeu mutatio.

ELocutio eſt tropus aut figura. Tropus eſt elocutio, quâ verbum à nativâ ſignificatione in aliam immutatur. Et certè tropum neceſsitas genuit, iucunditas autē poſteà celebravit. Nam ut veſtis frigoris depellendi cauſâ reperta eſt primò, pòſt adhiberi cœpta eſt ad ornatum etiā corporis & dignitatem: ſic verbi modificatio inſtituta eſt inopiæ cauſâ, frequentata delectationis. 1 Tropus autem

Κατάχρησις Abuſio. Ὑπερβολή Superlatio. Μετάληψις Trāſumptio. Ἀλληγορία Jnverſio.

ſi { durior & inæqualior / elatior & audacior / in uno verbo multiplex / cōtinuatus & coniūctus } fuerit { 2 Catachreſis / 3 Hyperbole / 4 Metalepſis / 5 Allegoria }

- durior & inæqualior — 2 Catachreſis
- elatior & audacior — 3 Hyperbole
- in uno verbo multiplex — 4 Metalepſis
- cōtinuatus & coniūctus — 5 Allegoria

dicitur. Ornatum vero, & uſum habet

- Catechreſis minimum, & rariſſimum.
- Metalepſis aliquem, & aliquando.
- Hyperbole maiorem, & frequentiorem.
- Allegoria maximū, & frequentiſsimum.

Αὔξησις Amplificatio

Hyperbole eſt Auxeſis, aut Mæoſis. Auxeſis eſt, cum augendi aliquid, & amplificandi gratiâ verbum gravius proprii loco ſubſtituimus: ut cum *liberalē magnificum, ſeverum ſævum, improbū ſacrilegum* dicimus. Mæoſis ſeu Tapænoſis eſt, cū minuēdi & extenuādi cauſâ leviori utimur vocabulo quàm res poſtulat: ut cū *adulatorē blandum* & *affabilem, prodigum* aut *audacem liberalem* aut *fortem* nuncupamus.

Μείωσις vel Ταπείνωσις Diminutio.

Quæ

Quæ defectum 6 auget Hyperbole, Meioſis eſt: ut cum *homunculum Pigmæum, ſtupidum ſtipitem, qui non reſpondet mutū* appellamus. Allegoriæ autem præcipua laus eſt, quæ una aures noſtras mirificè capit. Vt enim troporum ſingulorum ornatus magnus eſt, ita continuatorum & coniunctorum multo maximus. Sed in Allegoriâ tenendum eſt illud, ut quo ex genere rerum cæperis, eodem deſinas: ſecus inconſequentia fœdiſſima fuerit.

Ad cap. 2.

Tropus. Generalis tropi affectio eſt
- unius
  - inæqualis. Catachreſis.
  - audacioris. Hyperbole.
- plurium
  - in uno verbo. Metalepſis.
  - in verbis pluribus. Allegoria.

2 *Catachr.* Catachreſis eſt durior & iniucundior verbi immutatio, cum ſcilicet nomine aliquo ad illud ſignificandum abutimur, in cuius locum non deductum eſſe, ſed irruiſſe; non precariò, ſed vi veniſſe videatur. 3 *Hyperb* Hyperbole eſt ementiens ſuperiectio, ſive audacior tropi ſuperlatio: quæ quamvis ſit ultra fidem, non tamen eſſe debet ultra modum: monere ſatis eſt mentiri Hyperbolen, nec ita ut mendacio fallere velit. hęc Quintilianus lib. 8 cap. 6 4. *Metalep.* Metalepſis eſt tropi in uno verbo multiplicatio, quando nempe ex proprio ſignificatur improprium, & ex improprio illo rurſus aliud improprium, atque ita deinbeps, intercedente (ut ait Fabius)

medio gradu tranſitum prębente:aut(ut Valerius inter-pretatur)cū gradatim itur ad id quod ſignificatur. 5 *Alleg.* Allegoria eſt tropi continuatio:ubi nimirum eiuſdem generis tropi plures coniunguntur. 6 *Auget.* Nam defectum augere eſt extenuare. 7 *Sed in.* Sic inquit lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

Caput tertium.

Μετονυμία Transnominatio.

1. Metonymiæ cauſæ. Efficientis.

TRopi 1 genera duo ſunt. Primū eſt Metonymia & Ironia. Metonymia eſt tropus 2 cauſę ad effectum, ſubiecti ad adiunctum, vel 3 contrà. Metonymia cauſæ eſt efficientis, aut materiæ: efficientis, ut cum inventor & author pro ipſis effectis rebus uſurpantur. Pro Marc. *Quos amiſimus cives, eos 4 Martis vis perculit, non ira victoria.* Georg. 1.

Aut dulcis muſti 5 Vulcano decoquit humorem.

Sic 6 *Oceanus* & *Tethys*, *Nereus* & *Doris*, *Neptunus* & *Amphitrite*, *Pōtus* etiā Metalepticῶς pro *mari*: at 7 *Pluto* pro *inferno*, aut *Aeolus* pro *vēto* eſt Catachreſis. Lucan. lib. 4.

Catachreſis.

Catachreſis eſt uſitatior,

8 *Urebant montana nives, campoſq; iacentes*
Non duratura conſpecto ſole pruina.

Metalepſis.

Metalepſis eſt pro Amer. *Accuſant ij qui in 9 fortunas huius invaſerunt.* & Aeneid. 4.

Quin morere, ut merita es, 10 ferroq; averte dolorē.

Allegoria.

Allegoria. Eun. Terent. *Sine 11 Cerere & 12 Libero friget 13 Venus.* Eſt prętereà hîc valde uſitatum, imò (quia verbū deeſt) neceſſarium, ſcrip-

tores pro ſcriptis operibus appellare. Mart. 14.
Pellibus exiguis arctatur 14 *Livius ingens,*
Quem mea non totum bibliotheca capit.
Metonymia materiæ eſt, cum nomen materiæ pro effecto ponitur. Ver. 6. *Cũ eſſent triclinia ſtrata,* 15 *argentumq́; expoſitum in ædibus.* Metalepſis eſt Meta. 1. ---*& ſtructis cantat* 16 *avenis.* *Materiæ.* *Metalepſis.*
Item Aeneid. 8.
Labitur uncta vadis 17 *abies*---
18 *abies* tamen, pro *tabellis* in proſâ Catachreſis eſt, Allegoria hîc quędã eſt. Horat. Epiſt. 2. lib. 1. *Catachreſis.* *Allegoria.*
Non domus & fundus, non 19 *æris acervus & auri*
Aegroto domini deduxit corpore febres.
2. leg. 20 *Aes & ferrum duelli inſignia ſunt, nõ fani.*

Ad cap. 3.

Genera. Vox generis ſæpiſſimè ponitur pro ſpecie, non ſolùm apud Ciceronẽ & Latinos reliquos, ſed & apud Ariſtotelem ipſum, ut capite de qualitate: ubi ſecundum, tertium, & quartum genus appellat qualitatis. 2 *Cauſæ.* Cauſa eſt cuius vi res eſt: eſt autem quadruplex,

Efficiens à } quâ } res eſt.
Materia ex } quâ } res eſt.
Forma per } quã } res eſt.
Finis propter } quã } res eſt.

Verùm ex his quatuor, duę tantùm priores hîc locum habent. 3 *Contrà.* i. effecti ad cauſam, adiuncti ad ſubiectum. 4 *Martis.* prælii. Mars enim armorum bellorumque invẽtor primus putatur veteribus. Diodor. Siculus lib. 6. 5 *Vulcano.* igne. Vulcanus ignis inventor hoc modo fuiſſe fer-

tur à Diodoro:cum videret lapſo fulmine ſylvam ardere, materiam uberiorem adhibuit, igniſque uſum præcipuè in metallis fabricandis mortalibus oſtendit. 6 *Oceanus.* Oceanus Cęli ac Veſtę filius, antiquiſſimus maris Deus, coniugem habuit ſororem Tethyn:Nereus filius Oceani & Tethyos uxorem ſibi adiunxit ſororē Dorin: Neptuno Saturni & Opis filio,cui in orbis diviſione regnum maris contigit, nupſit Amphitrite Nerei & Doridis filia: Pontus Nerei filius fuit, frater Amphitrites:unde iſti dii deæque pro mari uſurpantur.

Oceanus Georg. 1.

Arctos Oceani metuentes æquore tingi.

Tethys Lucan. lib. 6.

Aut vaga cum Tethys Rutupinaq; littora fervent,
Vnda Caledonios fallit turbata Britannos.

Nereus Metam. 1.

Nunc mihi quà totum Nereus circumſonat orbem,
Perdendum eſt mortale genus---

Doris Eclog. 10.

Doris amara ſuam non intermiſceat undam.

Neptunus Horat. Epiſto. 11. lib. 1.

Neptunum procul è terrâ ſpectare furentem.

Amphritite Meta. lib. 1. ---*Nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Pontus autem non niſi per Metalepſin ponitur pro integro mari:primò enim transfertur ad illud mare ſignificãdum,quod à palude Mœotide uſque in Tenedum inſulam maris Aegei protenditur. ut Lucan. lib. 5.

Arctatus rapido fervet quà gurgite Pontus.

Et in illo,quod paulò infrà habetur,diſticho.

Plurima ſed pelago &c. Deinde per Synecdochen membri pro univerſo mari uſurpatur. ut Triſt. 1. eleg. 2.

Neſcit in immenſo iactari corpora Ponto:
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.

7 *Pluto.* Catachreſis: eſt enim ingrata & inuſitata tranſlatio

ſlatio. Attamen Æolus ventorum, & Pluto inferorum deus dicitur. 8 *Vrebant.* Vrere hîc Catachreſticôs dicuntur nives & pruinæ pro exciccare & abſumere, quæ uſtionis ſunt effecta. Sic apud Ovidium 3. Triſt. Eleg. 2.

Plurima ſed pelago, terraq; pericula paſſum,
Vſtus ab aſſiduo frigore pontus habet.

9 *Fortunas.* opes. Metalepſis: Duplex enim hîc eſt tropus: fortunæ pro fortuna Synecdoche eſt numeri, & fortuna pro bonis & donis fortunæ, Metonymia eſt cauſæ efficientis. 10 *ferróque.* morte. Metalepſis: Nam ferrum pro gladio, aut ferreo aliquo telo Metonymia eſt materiæ, & gladius pro morte, cuius eſt inſtrumentalis cauſa, Metonymia efficientis eſt. 11 *Cerere.* Sine pane, & vino friget amor. Allegoria: continuatur enim Metonymia. Ceres prima dicitur uſum frumenti homines docuiſſe, molere, & panem conficere, cum antea glandibus veſcerētur. Diodor. 6. Plin. 7. 12 *Libero.* Diodor. lib. 4. ait Bacchum vini ex uva exprimendi rationē primum tradidiſſe: quod ipſum nos antiquioribus literis perſuaſi tribuimus Noacho. 13 *Venus.* Veneri, maturæ virginum ætatis, aliarumque rerum quæ circa nuptiarum ſacra & fœdera celebrantur, curam dediſſe Iovem ſcribit lib. 6 cap. 15. Diod. unde poetæ illam cûm amoris, tûm pulchritudinis, gratiæ, & deliciarum deam faciunt: ideoq; pro his etiam interdum ponitur. Catull.

Leſbia formoſa eſt, quæ cùm pulcherrima tota eſt,
Omnibus una omnes ſurripuit veneres.

i. gratiam, venuſtatem, delicias. 14 *Livius.* hiſtoria de rebus Romanis 140 libris à Livio conſcripta. 15 *Argentum.* ſupellex, cuius materia fuit argētum. 16 *Avenis.* fiſtula arundinea. Metalepſis: Avena pro culmo avenaceo. Synec. integri, culmus avenaceus pro culmo in genere Syn. ſpeciei, culmus pro arūdine Synec. eſt cōtraria generis pro ſpecie, (fiſtula enim qua hic cecinit Mercurius, ex arūdi-

ne fiebat in quam Nympha Syrinx eſt mutata) poſtremò arundo pro ipſâ fiſtulâ Metonymia eſt materiæ pro effecto. 17 *Abies*. Metalepſis: abies pro tabellis abiegnis Metonymia eſt materiæ, & tabellæ pro navi eadem eſt Metonymia. 18 *Abies*. Catachreſis: ſic enim lib. 8. cap. 6. Quintilianus: Proſa non puppim pro navi, nec abietem pro tabellis recipiet. 19 *Aeris*. Nummi æneì, & aurei, Allegoria. 20 *Aes &*. Arma ex ære, & ferro conflata: Alleg. coniunguntur enim hîc duæ Metonymiæ, *æs* & *ferrum*, ut ſuprà *æris* & *auri*.

Caput Quartum.

2. *Metonymia effecti.*

METonymia effecti eſt, cum ex effectis efficiens ſignificatur. Ovid. Triſt. lib. 1. Eleg. 1.

1 *Carminibus metus omnis abeſt, ego perditus enſem*
Haſurum iugulo iam puto iamq́ meo.

Ibid. *Quas meruit pœnas iam dedit illud 2 opus.*

Hyperbole.

Aeneid. 6. *Scipiadas 3 cladem Libyæ---*

Ter. Eun. *Ego pol te pro iſtis dictis & factis 4 ſcelus ulciſcar.* Eſt & Metonymia iſta in epithetis. Pro Marc. *Victoria naturâ 5 inſolens eſt, & ſuperba.* Ibid. *Victoriæ 6 ferocitatẽ extimeſcere.* Vbi Metalepſis eſt, ut etiam Aeneid. 1.

Metalepſis.

Sed pater omnipotens ſpeluncis abdidit 7 atris.

Allegoria.

Allegoria quædam hîc eſt: Aeneid. 6.

8 *Pallenteſq́ habitant morbi, triſtiſq́ ſenectus.*

9 Sic orator *præcipitẽ iram, hilarem adoleſcentiam, ſegne otium dixit*: Imò verò hinc & poetarum, & oratorum plurima epitheta ſunt.

Ad cap.4.

Carminibus.poetis carmina componentibus.2 *Opus*. Ovidius illius operis author.3 *Cladem*. cladis effectores, qui cladem Libyæ intulerunt.4 *Scelus*. ſceleſte ſcelerum machinator.Auxeſis:hinc enim graviùs & aſperiùs hominē perſtringit,quàm ſi ſceleratum nuncupâſſet. vid.Hyperbolen in Metonymia adiuncti. 5 *Inſolens*. i.inſolentes & ſuperbos faciens:tales enim victores reddit. 6 *Ferocitatē*. Metalepſis:victorię ferocitatem,pro ferocem victoriam, modus eſt quartus,& ferocem victoriam, quæ faciat victorē ferocē,ſecundus modus eſt.7 *Atris*.profundis. Metalepſis:Atris pro tenebroſis Metaphora eſt uſitata,tenebroſis ꝑ profundis Metonymia eſt effecti, profūditas. n. in ſpeluncis tenebrarū eſt cauſa.8 *Pallētes*. pallētes dicūtur morbi,triſtiſq; ſenectus,quòd illi pallentes, hæc triſtes facit.Vbi Metonymię in *pallentes* & *triſtis* cōtinuatio eſt Allegoria.9 *Sic.Orat*.Vt ait lib.8.cap.6. Quintilianus.

Caput Quintum.

MEtonymia ſubiecti eſt,cum nomen proprium rei ſubiectæ ad ſignificandam rem adiunctam traducitur. Vt cum ponitur continēs pro re contentâ.Aeneid.7. — 3. *Metonymia ſubiecti.*

Nunc 1 pateras libate Iovi.--- Catachreſis eſt apud Horatium Epod. Ode 12. — *Catachreſis.*

---an gravis hirſutis cubet 2 hircus in alis.

Eſt verò Metonymia hæc longè frequētiſſima, cum locus pro ipſis incolis uſurpatur.Meta.li.1.

Néve foret 3 terris ſecurior arduus 4 æther.

in

Hyperbole. in Piſ. *Quòd in me 5 carcerem effudiſtis.* Hyperbole eſt. *Metalepſis.* Metalepſis reperitur Æneid. 2. *Invadunt urbem ſomno vinoq; ſepultam.* Æneid. 7. *Funeſtæq; iterum recidiva in 7 Pergama tedæ.* *Allegoria.* Allegoria pro Pompeio. *Teſtis eſt 8 Italia, quam ille ipſe Victor* L. *Sylla huius virtute & conſilio confeſſus eſt fuiſſe liberatã: Teſtis eſt Sicilia, quã multis undiq; cinctã periculis, non terrore belli, ſed celeritate conſilij explicavit: Teſtis eſt Gallia, per quam legionibus noſtris in Hiſpaniam iter Gallorum internecione patefactum eſt: Teſtis eſt Hiſpania, quæ ſæpiſſimè plurimos hoſtes ab hoc ſuperatos proſtratoſq; conſpexit.* 9 Aliter etiam locus ad res locatas traducitur 1. de Orat. *Age verò, ne ſemper* 10 *forum, ſubſellia, roſtra, curiamq; mediteris:* quę Allegoria eſt, ut rurſus ibidem. *Longè* 11 *Academiæ illi ac Lycio tuum hoc ſuburbanum gymnaſium anteponam.* Ex hoc genere etiam eſt illud, cum ex poſſeſſore poſſeſſa res intelligitur, Aeneid. 2,

---Iam proximus ardet
12 *Ucalegon.* --- Ad Attic. Epiſt. 5. *Ego cum triduo cum Pompeio, & 13 apud Pompeium fuiſſem.* Et *malo tecũ* 14 *apud te ambulare.* Cic. de Seneɛt. *Cuius villam ego contemplans (non enim longè abeſt* 15 *à me.)* Sic dicimus hominẽ devorari, cuius patrimonium devoratur. Terent. Heaut. *Quid te futurum cenſes, 16 quem aſſiduè exedẽt?* Sic 17 *ab Annibale cæſa apud Cannas ſexaginta millia*

millia Romanorum dicimus. Sic litigantium clientum advocati perſonas ſuas pro clientum perſonis uſurpant: pro Cęcin. 18 *Reſtituiſſe te dix'ti: nego me edicto Prætoris reſtitutum eſſe*. Sic etiam res ſignificata pro ſigno. Faſt. 1.

19 *Iuppiter anguſtâ vix totus ſtabat in æde:*
Inq; Iovis dextrâ fictile fulmen erat.

Verg. Eclog. 3.

20 *Orpheaq; in medio poſuit ſylvaſq; ſequentes.*

Ad Cap. 5.

Pateras. vinum in pateris. 2 *Hircus*. hircinus fætor. Catachreſis: quam eandem habet Catull. in Ruſum.

Lædit te quædam mala fabula quâ tibi fertur
Valle ſub alarum trux habitare caper.

3 *Terris.* hominibus terræ incolis. 4. *Æther.* cœlites, qui tenent æthera. 5 *Carcerem.* qui in vinculis & carcere erant, vel digni carcere. Hyperbole. graviùs enim & turpiùs ſonat odioſum nomē carceris, quàm ſi incarceratos aut maleficos dixiſſet. 6 *Vrbem.* Troianos ſomno vinoque ſepultos. Metalep. vrbem pro Troiâ Synecdoche eſt generis, & Troia pro Troianis Metonymia eſt ſubiecti. 7 *Pergama.* Troianis. Metalep. Pergama. i. arces Troiæ pro ipſâ Troiâ Synecdoche eſt membri, & Troia pro Troianis Metonymia eſt ſubiecti. 8 *Italia.* Hìc Cicero Italiam, Siciliam, Galliam, Hiſpaniam poſuit pro Italis, Siculis, Gallis, Hiſpanis. 9 *Aliter.* nempe cum nomine loci ſignificatur non ipſum locatum, ſed eius adiuncta aut effecta. 10 *Forum.* Actiones Rhetoricas in foro, in ſubſelliis, in roſtris, in curiâ. Allegoria. 11 *Academiæ.* per Academiam, Lycium, Tuſculanum ſuburbanum illud gymnaſium, intelligimus doctrinam celebratam in Academiâ

à Platone, in Lycio ab Ariſtotele, in Tuſculano à Cicerone. Allegoria. 12 *Vcale*. Vcalegonis domus. 13 *Apud Pomp*. in ædibus Pompeii. 14 *Apud te*. domi tuæ. 15 *A me*. à villâ meâ 16. *Quem*. cuius opes exhaurient. 17 *Annibale*. Quia ab exercitu cuius dux erat Annibal, cæſa ſunt. 18 *Reſtituiſſe*. Sic Cicero Piſonem advocatum partis adverſę alloquitur, tanquam Ebutio id diceret Cęcinna. 19 *Juppiter*. Iovis ſtatua. 20 *Orphea*. Cælatas Orpheos & ſilvarum imagines.

Caput Sextum.

4. Metonymia adiuncti.

MEtonymia adiunctî eſt, cum ex adiunctis res ſubiectæ ſignificantur. Virg. Eclog. 8. *Necte tribus nodis* 1 *ternos Amarilli colores*. Sic nomina virtutum ipſarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum rerum pro perſonis quibus adiunctæ ſunt, uſurpantur. Catil, 2. *Ex hac enim parte* 2 *pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc ſtuprum: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc ſcelus: hinc conſtantia, illinc furor: hinc honeſtas, illinc turpitudo: deniq; æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuriâ, cum ignaviâ, cum temeritate, cū vitijs omnibus*, quę perilluſtris eſt Allegoria. Ex hoc genere ſunt illa Ciceronis Hyperbolica. *O* 3 *peſtis! O labes! O audaciam incredibilem*! & ſimilia. Hyperbole autem hîc elatior exiſtit, cum virtutibus, vitiis, aliiſq; qualitatibus præcellentes, ipſarum qualitatum

Allegoria.

Hyperbole.

tum nominibus celebramus, aut etiam ſupra ipſas audaciùs efferimus, ut cum 4 *Ariſtidem non iuſtum, ſed iuſtitiam: adeoq́ ipſâ iuſtitiâ iuſtiorem* prædicamus. Metalepſin verò gradibus ſuis auctiorem habet Mantua. ad Iulium. Metalepſis.

Cæſar & aurato 5 veſtiti murice reges.

Et Æneid. 1. Virg.

---ſtratoq́ ſuper diſcumbitur 6 oſtro.

Sic adiunctũ temporis pro ſubiectis. Æneid. 1.

Aſpera tum poſitis miteſcent 7 ſecula bellis.

De ſeneƈt. *Temeritas eſt videlicet 8 florentis ætatis, prudentia 9 ſeneƈtutis.* Catachreſis hîc eſt Æneid. 4. Catachreſis.

---oculiſvé aut peƈtore 10 noƈtem
Accepit---

Sic ſignum pro re ſignificatâ ponitur. pro Mil. *Cui omnem Italiæ 11 pubẽ.* Georg. 2.

Illum non populi 12 faſces, non purpura regum
Flexit--- Triſt. lib. 1. Eleg. 2,
Néve precor magni 13 ſubſcribite Cæſaris iræ.

Locus ille in Piſonem, inſignem quęſtionẽ ex intelligentiâ Metonymiæ huius exprimit. *Veruntamen quoniam te non 14 Ariſtarchum, ſed 15 Phalarin Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum verſum, ſed poëtam armis perſequare, ſcire cupio quid tandem iſto in verſu reprehendas* *Cedant 16 arma togæ---*

Tuæ dicis (inquit) togæ ſummum imperatorem eſſe ceſſurum. Quid nunc te aſine literas doceam? non opus eſt verbis, ſed fuſtibus: non dixi hanc togam quâ ſum

ſum amictus: nec arma, ſcutum & gladium huius imperatoris: ſed quod pacis eſt inſigne, & otij, toga; contrà autem arma tumultus atq; belli: more poetarũ locutus hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atq; otio conceſſurum. pro Marc. uterque tropus cum propriis verbis adiũgitur. *Semperq; mea conſilia pacis & togæ ſocia, non belli atq; armorum fuerunt.* Ergo hęc Metonymiæ ubertas eſt tam latis, in cauſarum, effectorum, ſubiectorum, adiunctorum campo, finibus propagata.

Ad Cap. 6.

Ternos colores. Terna licia triplici-diverſa colore, ut paulo antè à poetâ dicitur. 2 *Pudor.* pudor hîc pro verecundis, petulantia pro petulantibus, pudicitia pro pudicis, ſtuprum pro mœchis, &c. virtutes deniq; omnes pro probis, & vitia pro improbis ponuntur. Allegoria. 3 *O peſtis.* O peſtiferos cives, O nequitiæ labe aſperſos, O incredibiliter audaces. Hyperbole. 4 *Vt cum.* Sic ipſâ nequitiâ nequior: cæcitate cæcior: deformitate deformior: ipſâ ſiti ſiticuloſior: non modò probus, imò ipſa probitas. 5 *Murice.* veſte purpureâ. Metalepſis: murex pro oſtro muricis ſucco Synecdoche eſt integri, oſtrum pro oſtri colore Metonymia ſubiecti, oſtri color pro quovis purpureo colore Synecdoche ſpeciei, & purpureus color pro purpurei coloris amictu Metonymia eſt adiuncti pro ſubiecto. 6 *Oſtro.* oſtrum per eandem Metalepſin ſignificat hîc torũ oſtro, ſeu purpureo quovis liquore intinctũ. 7 *Secula.* Qui ſeculis illis vixerint. 8 *Florentis ætatis.* Iuvenum. 9 *ſenectutis.* ſenum. Sic Met. 1.

Contigerat noſtas infamia temporis aures

&

& pro Marc. *Nulla unquam ætas de laudibus tuis conticeſcet.* 10 *Noctem.* pro ſomno qui noctu capitur. Catachreſis. 11 *Pubem.* iuventutem, cuius ætatis pubes primò creſcens eſt indicium. 12 *Faſces.* faſces & purpura inſignia ſunt authoritatis & imperii: quæ duo hîc per faſces & purpuram ſignificãtur. 13 *Subſcribite.* aſſentimini: ſubſcriptio enim aſſenſionis & approbationis eſt ſignum. 14 *Ariſtarchum.* Ariſtarchus Grammaticus fuit Alexandrinus, qui Homero longè inferior, eius tamen poemata petulanter vellicare, quæq; illius inſcitiæ minùs probarentur, iis ut malis notas apponere non dubitavit: de quo Ovidius de Pont. lib. 3. eleg. 11.

Corrigere at res eſt tanto magis ardua, quanto
Magnus Ariſtarcho maior Homerus erat.

15 *Phalarin.* Phalaris crudeliſſimus erat Agrigentinorum tyrannus, qui inter cætera ſuppliciorum inſtrumenta taurum habuit æneum, in quem igne ſubiecto ardentem damnati immiſſi, mugitum bovis inſtar edebant: cuius rei ſpecimen artifex ipſe, muneris loco, primus præbuit: tandem etiam ipſe tyrannus, cum diutiùs illius immanitas ſuſtineri non poſſet, quo alios exuſſerat tauro incluſus, vivus crematus eſt. 16 *Arma.* Hunc tropum in ſequentibus orator ipſe explicat.

Caput Septimum.

IRonia eſt tropus ab 1 oppoſito ad oppoſitũ. Valet hic tropus cûm ad cætera omnia, tûm inprimis ad iocandum: in eoq; genere Socratem Cic. author eſt 2. de Orat. lepore & humanitate cæteris præſtitiſſe: unde & ipſe εἴρων appellatus eſt, quòd ſe imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam ſapientum. 2 Percipitur *Εἰρωνεία. Simulatio. Irriſio.*

autem

autem Ironia vel pronunciatione, vel perſonâ, vel rei naturâ: nam ſiqua earum verbis diſſentit, apparet diverſam eſſe voci voluntatem. Oppoſita ſunt 3 diſparata, & 4 contraria. Ironia à diſparato eſt, quando de perſonâ aliâ quidpiam dicitur, de aliâ intelligitur: ſive affirmatum de utraque, ut Eclog. 3.

Jronia à diſparato.

Tum credo, cum 5 me arbuſtum vidêre Myconis,
Atq; malâ vites incîdere falce novellas.

Sive negatum de alterâ, ut Metam. lib. 13.

---nec in his 6 quiſquam damnatus & exul.

Senec, Herc. fu. Act. 2.

At non per omnes exul 7 erravit plagas.

Jronia à cõtrario.

Ironia à 8 contrario eſt, quando ex contrario contrarium ſignificatur. Terent. Andr. Act. 5. *O ſalve 9 bone vir: curâſti probè.* 2. de Orat. *Craſſus pro Aculeone cũ diceret, aderat contra Aculeonẽ Lamia deformis, qui cum interpellaret odiosè, audiamus (inquit Craſſus) pulchellum puerum: cum eſſet arriſum, non potui mihi (inquit Lamia) formam ipſe fingere, ingenium potui. Tum hic, audiamus (inquit) diſertum: multo etiam arriſum eſt vehementiùs.* AEnei. 4.

Hunc ego ſi potui tantum 10 ſperare dolorem.

Catachreſis. Catachreſis eſt. Item Georg. 4.

Alter erit maculis auro 11 ſqualentibus ardens.

Metalepſis. 12 Metalepſis autem frequentiſſimè occurrit.

Hyperbole. Reperitur hîc etiam Hyperbole: ut cum *nanum*

Atlantem

Atlantem, aut Æthiopem cygnum vocamus. Sed Ironia continuata facit Allegoriam gratiorem. In Clod. *Integritas tua te purgavit, (mihi crede) pudor eripuit, vita anteacta ſervavit.* Aenei 4. *Allegoria.*

13 *Egregiam verò laudem, & ſpolia ampla refertis*
Tuq; puerq; tuus; magnum & memorabile nomen:
Una dolo divûm ſi fœmina victa duorum eſt.

Hîc & rei & vocis, ſi oratio bene proferatur, diſſenſio manifeſta eſt. Eſt & Ironia quæ Paralepſis quibuſdam dicitur: ut in his formulis, *prætereo, mitto.* Pro Pomp. *Sinite hoc loco, Quirites (ſicuti poetæ ſolēt qui res Romanas ſcribunt)* 14 *præterire me noſtram calamitatem, quæ tanta fuit, ut eam ad aures L. Luculli, non è prælio nuncius, ſed ex ſermone rumor afferret.* Aenei. 10. *Παράλειψις.* *Allegoria.*

Quid repetam exuſtas Erycino in littore claſſes?
Quid tempeſtatum regem, ventoſq; furentes
Æolia excitos? aut actam nubibus irim?

Pro Cluent. 15 *Mitto illam primam libidinis iniuriam: mitto nefarias generi nuptias: mitto cupiditatē matris expulſam matrimonio filiam.* Ironia deniq; eſt, quæ Apophaſis dicitur, Paralepſi 16 non diſſimilis. Verr. 1. *Nec ea dico, quæ ſi dicam, tamē infirmare non poſſis, &c. Sunt hæc & alia in te falſi accuſatoris ſigna permulta, quibus ego non utor.* Hîc *nec ea dico, non utor,* Apophaſin ſimilem habent. *Ἀπόφασις* *Negatio.*

Ad cap. 7.

*Oppoſito.*Sic in fine cap.16. ſchol.Rhet.ipſe Ramus.2 *Percipitur.*Sic Fabius lib.8.cap.6.3 *Diſparata*. Diſparata ſunt res quælibet naturâ diverſæ: ideoque unum multis pariter opponitur. 4 *Contraria.* Contraria ſunt res ſibi invicem naturâ repugnantes: ideoque unum uni tantùm opponitur. 5 *Me*. Se nominat Menalcas, ſed Dametam intelligit. 6 *Quiſquam.* Vlyſſes Aiacem taxans, negat quenquam ſui generis damnatum & exulem fuiſſe, ſed illud tacitè Aiaci exprobrat: cuius pater Telamon, & patruus Peleus, quòd Phocam tertium fratrem trucidâſſent, exulabant. 7 *At non*. Sic Lycus ad Amphitryonem de Apolline, contrarium innuens de Hercule. 8 *Contrario.*

Contraria ſunt { Relata. / Adverſa. / Contradicentia. / Privantia. }

Ironia à relatis: ut ſi pater moleſto & contumaci filio dicat, *Scilicet tu mihi pater eris, ego tibi filius, ideoq; (uti par eſt) parebo*. Ab adverſis: *Pulchellum puerum*. A contradicentibus: *Non agam tecum iure ſummo*: huc referri poſſunt Paralipſis & Apophaſis. A privantibus: ut ſi quis de divite dicat, *Homo eſt, mihi crede, inops & egenus*. 9 *Bone vir*. Sic Simo Davum Ironicè affatur, ſceleſtum eum eſſe, peſſimeque ſe geſſiſſe ſignificans. 10 *Sperare.* pro timere. Sic etiam contrà, cum iocantes ea timere nos dicimus ne eveniant, quæ tamen futura exoptamus. 11 *Squalentibus*. ſplendentibus. 12 *Metalepſis*. Nam *integritas, purgavit*, & *prætereo* ſunt Metaphoræ: *Atlantem* & *cygnum* Synecdochæ ſpeciei: *utor* Synecdoche generis, pro commemoro, vel urgeo. 13 *Egregiam.* laudem nullam, turpe potiùs dedecus & infamiam. 14 *Præterire*. Præterire ſe ſimulat orator ſuorum calami-

tatem

ratem, quam tamen ſignificantiùs exprimere nō poſſet. 15 *Mitio*. Hic ut ſuprà, quædam ſimulatè dicuntur prætermitti, quæ tamen diſertè memorantur : ubi continuatio trium *Ironiarum* Allegoriam facit. 16 *Non diſſimilis*. Nam non niſi modo loquendi differt, re & ſenſu prorſus eadem.

Caput Octavum.

TRopi primum genus adhuc fuit in Metonymiâ & Ironiâ: Secundum ſequitur in Metaphorâ & Synecdoche. 1 Metaphora eſt tropus à ſimili ad ſimile: ideoque eſt ad unum verbum contracta ſimilitudo. Tropus autem nullus eſt florentior quàm Metaphora, nec qui plus luminis afferat orationi: preſertim ſi ratione ſumpta eſt, & ad ſenſus ipſos admovetur, maximè oculorum, qui eſt ſenſus acerrimus. Nam & 2 *odor urbanitatis*, & *mollitudo humanitatis*, & *murmur maris*, & *dulcedo orationis* ſūt ducta à cæteris ſenſibus: illa verò oculorum multò clariora. Ad Attic. lib. 4. Epiſt. 16. *Amiſimus mi Pomponi omnem non modò 3 ſuccum & ſanguinem, ſed etiā 4 colorem & ſpeciē priſtinæ civitatis*. Catil. 3. *Tum verò clariſſimis viris interfectis, 5 lumina civitatis extincta ſunt*. Atque hinc eſt quòd 6 *odoror* ſeu 7 *olfacio*, 8 *teneo*, & 9 *guſto* interdum ponuntur pro *intelligo*: 10 *video* verò, 11 *cerno*, & 12 *perſpicio* ſæpiſſimè. Nihil eſt autem in rerum naturâ, unde ſimile duci non poteſt, indidemque

Μεταφορά. Tranſlatio.

ideo & Metaphora. Pro Sext. *Cuius ego patrem* 13 *deum atq; parẽtem ſtatuo fortunæ nominiſq; mei.* Tuſcul. 1. *Honos alit artes, omneſq;* 14 *incenduntur ad ſtudia gloriâ.* Metam. 1.

--*Dij cœptis (nam vos mutâſtis & illas)*
15 *Aſpirate meis.*---- Aeneid. 4.
—*Magnoq; irarum* 16 *fluctuat æſtu.*

Catachreſis. 2. Orat. *Vt* 17 *ſementem feceris, ita metes.* Catachreſis eſt Eclogâ 7.

18 *Vir gregis ipſe caper deerraverat.*--- & Quint, lib. 8 cap. 6. *Capitis* 19 *nives*. Vnum hîc eſt 20 oratoris præceptum. Si vereare ne paulò durior trãſlatio eſſe videatur, molliẽda ſępe eſt præpoſito verbo *ut ita dicam*, *ſi ita loqui liceat*, aut ſimili formulâ: ut *ſi olim Marco Catone mortuo, pupillum ſenatum quis relictum diceret*, paulò duriùs, *ſin, ut ita dicã, pupillum*, aliquantò mitiùs.

Metalepſis. Metalepſis eſt 3. de orat. 21 *Syrtim patrimonij & Charybdin bonorum.* & apud Quintil. lib. 10. cap. 1. *Iſocrates omnes dicendi* 22 *Veneres ſectatus eſt*.

Hyperbole. Hyperbole verò & Allegoria in Metaphoris præcipuam laudem obtinent: atque ex Hyperbolicâ Metaphorâ oritur mira ſublimitas orationis, 23 cum rebus ſenſu carentibus actum quendam & animos damus. Aeneid. 1.

---*geminiq;* 24 *minantur*
In cœlum ſcopuli.---- & Aeneid. 8.
---*Pontem* 25 *indignatus Araxes.*

Item

Item pro Mar. *Parietes medius fidius, C. Cæſar, ut mihi videntur, huius curiæ tibi gratias agere geſtiunt.* Sic contrà in Bruto. 26 *Latrant quidam oratores, non loquuntur.* Et in Piſo. *Itaq; admiſſarius iſte, ſimulatq; audivit à philoſopho voluptatem tantopere laudari, ad illius hanc orationem* 27 *adhinnijt.* Effertur autem hîc audacior Hyperbole, per comparationem Grammaticam illius vocis, quę ſimilitudinem complectitur. Eclogâ 7.

Nerine Galatæa 28 *thymo mihi dulcior Hyblæ,*
29 *Candidior cygnis,* 30 *hederâ formoſior albâ.*

Allegoriæ hîc ſunt multò illuſtriſſimæ. Catil. 3. *Allegoria.* *Memoriâ veſtrâ, Quirites, noſtræ res alētur, ſermonibus creſcent, literarum monimentis inveteraſcent & corroborabuntur.* Verr. 4. *Ipſe inflammatus ſcelere venit in forum, ardebant oculi, totoq; ex ore crudelitas emicabat.* In Piſ. 31 *Neq; tam fui timidus, ut qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reip. navem gubernâſſem, ſalvamq; in portu collocâſſem,* 32 *frontis tuæ nubeculam, aut collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem. Alios ego vidi ventos: alias proſpexi animo procellas: alijs impendentibus periculis non ceſſi.* *Hyperbole.*

Ad cap. 8.

Metaphora. Metaphora omnis cùm nihil aliud ſit quàm brevis & occulta ſimilitudo, per adverbium ſimilitudinis *quaſi, tanquam, veluti,* &c. reſolvitur & explicatur. 2 *Odor.* Hîc quaſi odor, quaſi mollitudo, quaſi murmur, & quaſi

dulcedo intelligitur 3 *Succum*, 4 *Colorem*. iuſtitiam & ordinem: eſt enim iuſtitia & legum obſervatio quaſi ſuccus & ſanguis civitatis: civiles autem & externi mores quaſi color & ſpecies eiuſdem. 5 *Lumina*. Quia veluti lumina ſplendent & celebrantur: itidem lib. 12. Epiſt. 5. ad Caſſium. *Nunc autem opto ut ab iſtis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat*. 6 *Odoror*. Cic. ad Attic. lib. 4. Epiſt. 77. *Tu velim ex Fabio (ſi quem habes aditum) odorere, & iſtum convivam tuum deguſtes*. 7 *Olfacio*. Terent. Adelph. act. 3. *Annon ſex totis menſibus prius olfeciſſem, quàm ille quicquam cœperit?* 8 *Teneo*. Terent. Heaut. act. 4. *Tenes quid dicam?* 9 *Guſto*. Cic. in Piſ. *Non guſtârat illam tuam philoſophiam*. 10 *Video*. Cic. ad Torquatum lib. 6. *Summa tamen eadem eſt & idem exitus, quem ego tam video animo, quàm quæ oculis cernimus*. 11 *Cerno*. Cic. 1. de finibus. *Quicquid porrò animo cernimus, id omne oritur à ſenſibus*. 12 *Perſpicio*. 2. de fini. *Non ſatis perſpicio iſta varietas quæ ſit*. 13 *Deum*. Hic tanquam deum, atque parentem intelligis. 14 *Incenduntur*. ita ardenti excitantur ſtudio, ut quodammodo incendi videantur: Metaphora eſt ab igne. 15 *Aſpirare*. ſecundare, ut cum auræ ſecundæ navium aſpirant carbaſis: Metaphora ab aëre. 16 *Fluctuat*. quaſi fluctuans huc & illuc incerta rapitur: Metaphora ab aquâ: ut Aeneid. 8. ---*Magno curarum fluctuat æſtu*.

17 *Sementem*. quale ſtudium, tale præmium: à terrâ ducitur hæc duplex Metaphora, quę Allegoriam facit. 18 *Vir gregis*, mitiori Metaphorâ caprarum maritus, id eſt, admiſſarius: qui uno plerunque nomine hircus dicitur. 19 *Nives*. nivei ſeu cani capilli. Catachreſis, quia tranſlatio durior videtur. 23 *Orator*. 3 de Orat. 28 *Syrtim*. Metalepſis: nam Syrtim pro ſcopulo & Charybdin pro voragine Synecdoche eſt ſpeciei, & ſcopulum patrimonii, aut bonorum voraginem pro luxurioſo, qui patrimoniũ & bona ſua prodigit, & quaſi vorat, Metaphora eſt: eſt tamen in *Syrtim* & *Carybdin* Catachreſis quædam: ſcopulum & vora-

voraginem (inquit ibidem orator) libentiùs dixerim. 22 *Veneres*, elegantias. Metalepſis: Venus pro venuſtate Meton. eſt efficientis, vide pag. 7. & venuſtas pro gratiâ & ſuavitate in dicendo Metaphora eſt. 23 *Cum rebus*. Sic Ariſtoteles 11. cap.3. Rhet. deinde Quintil. cap. 6. lib. 8. admonuerunt. 24 *Minantur*. nempe in tantam altitudinem editi, ut cœlum pertingere videantur. 25 *Indignatus*. Araxes Armeniæ fluvius ſuperſtructum ab Alexandro magno pontem ſuâ inundatione dicitur evertiſſe. 26 *Latrant*. 27 *Adhinnijt*. quaſi latrant, quia præter rationem loquuntur. Meioſis: Metaphora enim eſt à naturali canum voce, ut in exemplo ſequenti ab equorum: ubi *admiſſarius* & *adhinnijt* Allegoriam faciunt: ſic etiam rudere, quod eſt aſinorum, grunnire, quod porcorum, gannire, quod vulpiũ, ululare, quod luporũ eſt, &c. per Meioſin hominem dicimus, cuius orationẽ extenuare, & ob futilitatem elevare volumus: ut enim cum rebus inanimatis ſenſum, rationem, & orationem attribuimus, Hyperbolica eſt Auxeſis: ſic cum homini rationis participi brutorũ animantium voces affingimus, Hyperbolica Tapeinoſis eſt. 28 *Thymo dulcior*. 29 *Candidior cygnis*. 30 *Hederâ formoſior*. Metaphoræ hîc ſunt *thymus* ſeu mel (thymus enim per Metonymiam materiæ ponitur hîc pro ipſo melle, quod ex thymo apes conficiunt: ut Georg. 4.

At feſſæ multâ referunt ſe nocte minores
Crura thymo plenæ.----)

Metaphoræ, inquam ſunt *thymus*, *cygni*, & *hedera alba*: quibus Galateam ſuam, de quâ 13. Metam. Ovidius, Corydon aſſimulat, quòd ſit ipſa etiam dulcis, candida, formoſa: verùm quòd per comparationem harum vocum, amaſiam ſuam rebus iſtis anteponit, Hyperbole eſt: quales hîc innumeræ effingi poſſunt: ut *pice nigrior*, *nive candidior*, *plumbo ſtupidior*, *ſpongiâ bibacior*, *Labyrintho involutior*, &c. 31 *Neq; tã*. Inſignis hæc eſt Allegoria ter tribus vocibus cõtinuata: ſimilis eſt apud Hora. car. 1. od. 14.

O navis, referent in mare te novi
Fluctus? ô quid agis? fortiter occupa
Portum. &c.--- 32 *Frontis suæ.* frontis nubeculam & contaminatum ſpiritum Hyperbolicam elationem habent.

Caput Nonum.

Συνεκδοχὴ
Cōprehenſio,
Intellectio.
I
Synecdoche membri.

Synecdoche eſt tropus partis ad totum, aut contrâ. Pars autem eſt membrum vel ſpecies. Synecdoche membri eſt, quando ex membro integrum ſignificatur. Aeneid. 2.

---1 *animaq; litandum*
Argolicâ.--- Ibidem.
Involvens umbrâ magnâ terramq; 2 polumq;.
Proſa *mucronē* pro *gladio*, & *tectum* pro *domo* recipiet: 3 non autē *puppim* pro *navi*, nec *abietem* pro *tabellis.*

Catachreſis.

Catachreſis habetur. Ser. 1. Sat. 1.
Ut cum carceribus miſſos rapit 4 ungula currus.

Metalepſis.

Metalepſis verò eclogâ 1. Virg.
Poſt aliquot, mea regna videns mirabor, 5 ariſtas.
& Metam. 1.
Pulchra verecundo ſuffundens 6 ora rubore.
Hyperbole Aeneid. 2.

Hyperbole.

Sic, ô ſic poſitum affati, diſcedite, 7 corpus.

Allegoria.

Allegoria Catil. 1. *nullo me modo poſſe iiſdem 8 parietibus tutò eſſe tecum, qui in magno periculo eſſem, quod iiſdē mœnibus contineremur.* & Ibid. *Multorum te 9 oculi & aures non ſentientem, ſicut adhuc fecerunt, ſpeculabuntur atq; cuſtodient.* 10 Sic numerus ſingularis pro plurali Georg. 5.

Haud ſecus ac patriis 11 *acer Romanus in armis.*
Item Orat. 1. *Quid tam neceſſarium eſt, quàm tenere ſemper arma, quibus tectus eſſe* 12 *poſſis.*

Ad cap. 9.

Animaq́;. pro homine Græco. 2 *Polumq́;*. pro cœlo, cuius minima eſt particula. 3 *Non autem.* verba ſunt Quintiliani lib. 8. cap. 6. Puppis itaque poſterior pars navis pro navi, licet in carmine frequentior ſit, eſt tamen in proſâ Catachreſis. 4 *Vngula*. ungula equina pro ipſo equo, quia durior & inæqualior videtur tranſlatio, Catachreſis eſt. 5 *Ariſtas*. annos. Metalepſis: ariſta pro ſpicâ, Synecdoche eſt membri, ſpica pro ſegete Synecdoche item membri, ſeges pro æſtate, quo anni tempore in agris luxuriatur, Metonymia eſt ſubiecti pro adiuncto, æſtas pro anno rurſum Synecdoche mēbri pro integro. 6 *Ora.* vultum. Metalepſis: ora pro ore Synecdoche eſt pluralis pro ſingulari, & os pro integrâ facie Synecdoche eſt membri. 7 *Corpus.* Loquitur hîc de ſe Anchiſes: eſt autem in hac voce Meioſis quędam: ſignificare enim vult hominem ſe eſſe animâ & vitâ penè deſtitutum. 8 *Parietibus*. hîc parietes pro domo. & mœnia pro urbe intelligis. 9 *Oculi & aures*. pro oculatis & auritis hominibus *Sic numerum*. Docet Scholarum Rhetoricarum lib Ramus numerum pluralem eſſe totum quiddam, gularem quandam illius partem, illum verò huius aut hunc illius ſpeciem (ut Talæus ſentire videtu dicit: per partem autem nihil aliud intelligit quā brum, pro quo per Synecdochen generis ſæpiſſime patur, quemadmodum & totum pro integro: eſt ita gularis pars ſeu membrū, non ſpecies pluralis, præſe cùm ex unitatibus tanquam ex particulis multitud nis conſtituatur: 11 *Acer Rom.* acres Romani. 12 poſſimus vel quilibet poſſit.

Caput decimum.

2 *Synecdoche ſpeciei.* Synecdoche ſpeciei eſt, quando ex ſpecie ſignificatur genus. Georg.1.

Chaoniam pingui glandem mutavit ariſtâ.

Catachreſis. Catachreſis eſt Catil.1. *Certè verendum non erat ne quid, hoc 2 paricidâ civium interiecto, invidia mihi in poſteritatem redundaret.* & Aenei. 2.

---Equum divinâ Palladis arte
3 Ædificant.--- Item ſerm.2.Saty.5.

Atqui vultus erat multa & praclara 4 minantis.
Sic 5 infinitum in numerum dicimus pro magno.

Orat.2 *Cuius ex ludo, tanquã ex equo Troiano, innumeri principes exierũt.* Cic.2.de Divinat. *6 Sexcenta licet eiuſmodi proferre*: ubi Metalepſis eſt.

Metalepſis. *Hyperbole.* Hyperbole hic eſt frequentior, cum nomẽ ſpeciale rei cuiuſpiã in ſuo genere præcellentis pro generali ponitur. Iuve, Saty.2.

Ultra 7 Sauromatas fugere hinc libet & glacialem
Ocean, quoties aliquid de moribus audent,
8 Curios ſimulant, & 9 Bacchanalia vivunt.

Triſti.Eleg.2.

miſerum quanti montes volvuntur aquarum?
iam iam tacturos 10 ſydera ſumma putes.
ta diducto ſubſidunt aquore valles?
iam iam tacturas 11 tartara nigra putes.

dacior verò eſt, cum ſingularia illa etiam ſuſab aliquo dicimus, Triſt.3.Eleg.11.

12 *Se-*

12 *Savior es triſti* 13 *Buſiride, ſavior* 14 *illo,*
Qui falſum lento torruit igne bovem.

Allegoria eſt Agrariâ 2 *Cum haberet hæc reſpublica* 15 *Lucinos, Calatinos, Acidinos, homines non ſolùm honoribus populi, rebuſq; geſtis, verumetiam patientiâ paupertatis ornatos: & tum cum erant Catones, Philippi, Lælij, quorum ſapientiam, temperantiamq; in publicis privatiſq; forèſibus domeſticiſq; rebus perſpexeris: tamen eiuſmodi res commiſſa eſt nemini.* & Eclogâ 4.

Alter erit tum 16 *Tiphys, & altera quæ vehat Argo*
Delectos Heroas, erunt etiam altera bella,
Atq; iterum ad Troiam magnus mittetur Achilles.

Ad cap. 10.

Chaonium. pro quavis glande. 2 *Paricida*. 3 *Ædificant*. 4 *Minantis*. *Paricida* propriè dicitur qui parentem cecidit, ſed hîc Catachreſticωs ponitur pro interfectore: Vbi etiam Auxeſis eſt, ſive amplificans Hyperbole: quòd ſcilicet atrocius adhibetur vocabulum, quàm factũ fert. *Ædificare* propriè ſignificat ædes ſtruere, hîc autem ſimpliciter ſtruere. *Minari* hîc pro promittere, ut in Synecdoche generis *promittere* pro minari. In quibus omnibus, quia durior & ingratior videtur immutatio, Catachreſis eſt. 5 *Infinitum*. Non ſine Hyperbolicâ Auxeſi. 6 *Sexcenta*. plurima. Metalepſis: duplex enim eſt Synecdoche. Sexcenta pro innumera modus eſt primus, innumera pro multa ſecundus modus eſt: hæc Metalepſis uſitata eſt, ut in Aulular. Plauti, *Sexcenta ſunt quæ memorem, ſi ſit otium*. 7 *Sauromatas*. 8 *Curios*. 9 *Bacchanalia*. Auxeſis eſt: hîc enim cùm loca remotiora, viros temperatos, &

& quodlibet intemperantiæ genus intelligat, earum ſpecierum nominibus utitur, quæ ad rem ultra fidem exaggerandam maximè faciunt. Sic *Epicurus* pro voluptuario, *Ariſtides* pro iuſto, *Crœſus* pro divite, *Sardanapalus* pro effœminato, *Midas* pro avaro, *Therſites* pro deformi, *Pœnus* pro perfido: quæ Auxeſis eſt. Sic *Irus* & *Codrus* pro paupere, *Pygmæus* aut *nanus* pro brevis ſtaturæ homine: quę Tapeinoſis eſt, ſive extenuãs Hyperbole. 10 *Sydera*. 11 *Tartara*. Sydera pro ſublimiori, & Tartara pro profundiori loco: in quibus eſt & Auxeſis & Allegoria. 12 *Sævior Buſiride, ſævior Phalari*. Auxeſis eſt audacior: cuiuſmodi hîc frequens occurrit: ut *Neſtore facundior*, *Catone ſeverior*, *Vlyſſe doloſior*, *Milone robuſtior*, *Socrate ſapientior*, *Pœno perfidior*, *Cretenſi mendacior*, *Proteo mutabilior*, *luſciniâ vocalior*, *cervo vivacior*: at *Care vilior*, *limace tardior*, *Gryllo ſtultior*, Meioſis eſt: nam comparatio in defectibus magis minuit. 13 *Buſiride*. Buſiris Neptuni filius, crudeliſſimus Ægyptiorum tyrannus, hoſpites Iovi immolare ſolitus eſt: qui cum Herculi eaſdem inſidias ſtrueret, unà cum Amphidamãte filio, & præcone Chalbe, & miniſtris arę, ab eo interfectus eſt. 14 *Illo*. Phalarin deſcribit: de quo in Metonymiâ adiuncti. 15 *Lucinas*. In Allegoriâ iſtâ troporum ſignificatio hîc ibidem ab oratore explicatur. 16 *Tiphys*. ſignificat hîc Tiphys gubernatores, Argo naves, Achilles bellatores, & Troiam hoſtilia oppida: ubi alia etiam in eadem dictione Synecdoche, nempe ſingularis pro plurali, Metalepſin facit.

Caput Undecimum.

3 *Synecdoche Integri.*

Synecdoche totius eſt, quando ex toto pars ſignificatur. Eſtq; integri vel generis. Integri, quãdo ex integro ſignificatur membrũ. Aeneid. 1.

Pabula

1 *Pabula guſtâſſent Troia*, 2 *Xanthumq́ bibiſſent.* Epiſt.1.lib.4.Metalepſis eſt, *Res vides quomodo ſe habeat*, 3 *orbem terrarum, diſtributis imperijs, ardere bello.* & Aene.1. ---*Ingens à vertice Pontus In puppim ferit*.--- Hyperbole eſt Philip.2. *Magiſter equitum, cui ructare turpe eſſet, is vomens fruſtis eſculentis vinum redolentibus gremium ſuum, & totum* 5 *tribunal implevit.* Sic numerus pluralis pro ſingulari. Ad Brutum. 7 *Nos populo impoſuimus, & oratores viſi ſumus.* Triſt. 1. eleg. 1.

Metalepſis.

Hyperbole.

Neſcit in immenſo iactari 8 *corpora Ponto:*
Neſcit agi ventis: neſcit adeſſe necem.

Ad cap.11.

Pabula. 2 *Xanthum*. partem pabuli, partem Xanthi fluvii: non totum pabulum, non totum Xanthū. Sic Eclog. 1. *Aut Ararim Parthus bibet aut Germania Tigrim.* 3 *Orbem.* imperium Romanum. Metalep. orbem pro globo, Synecdoche eſt membri pro integro, & globum terrę pro parte globi, qualis eſt Romanum imperium, Synecdoche contraria eſt integri pro membro. 4 *Pontus*. unda. Metalepſis: nam Pontus Nerei & Doridis filius pro illâ maris parte, quæ à palude Mæotide uſq; Tenedum inſulam in mari Ægeo protenditur, Metonymia efficientis eſt, mare Ponticum pro univerſo mari Synecdoche eſt membri pro integro, & mare pro undâ ſeu fluctu maris eſt Synecdoche contraria integri pro membro. 5 *Tribunal.* Auxeſis hîc eſt ad fœditatem facti exaggerandam. 6 *Sic numerus*. vide Synecdochen membri. 7 *Nos*. De ſe tan-

tùm loquitur orator. 8 *Corpora.* Suum intelligit poeta corpus, quod in quanto iam verſaretur diſcrimine, uxorem queritur ignorare: eadem vox ibid. occurrit.

Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti:
Auſonios fines cur mea vela vident?

Caput Duodecimum.

4 *Synecdoche generis.* Synecdoche generis eſt, quando ex genere ſignificatur ſpecies. pro Mar. *Et certè in armis militum 1 virtus multùm iuvat.* Catil. 2. *Sine dubio perdidimus 2 hominem.* Verr. 3. *Ad quam ſpem tam pernicioſum, tam importunum 3 animal reſervetur?* Sic cũ 4 *vixiſſe,* & 5 *fuiſſe* dicimus, quę iam mortua eſſe, & non exiſtere intelligimus. AEnei. 2.

---*Fuimus Troës, fuit Ilium, & ingens*
Gloria Teucrorum.---

Eſt autẽ hæc Synecdoche elegantior, cum generali nomine, quod in eo genere maximè excellit, 6 κατ' ἐξοχὴν inſignitur. Sic 7 *Tydides* & *Pelides,* pro *Diomede* & *Achille.* Sic 8 *Poeta* pro *Homero,* aut *Virgilio. Orator* pro *Demoſthene,* aut *Tullio.* *Catachreſis.* Catachreſis eſt AEneid. 2.

Non priùs adſpicies ubi feſſum ætate 10 parentem
Hyperbole. *Liqueris Anchiſen?*--- & AEneid. 1.

11 *Promiſi ultorem.* 12 *Erratum* pro *ſcelere* Hyperbole eſt. *Allegoria.* Allegoria hîc etiam eſt frequens.

Catil. 1. *Exire ex* 13 *urbe conſul hoſtem iubet.*

Ad

Ad cap.12.

Virtus 1 fortitudo. 2 *Hominem.* Hominem dicit pro Catilinâ. *Animal.* Animal pro beſtiâ dicit orator. 4 *Vixiſſe.* 5 *Fuiſſe.* Vixerunt, fuerunt, & huiuſmodi voces, generale quiddam in ſe complecti videntur: quæ enim fuerunt, vel tantùm fuerunt & iam non ſunt, vel cum fuerunt tum ſunt etiam: quando igitur *fuimus*, & *fuit* ſignificent hic fuiſſe tantùm & non etiam nunc eſſe, Synecdoche eſt generis pro ſpecie. 6 Κατ' ἐξοχὴν. per excellentiam ſive ob eminentiam. Antonomaſia vulgò dicitur, ut etiam cum contrà, per Synecdochen ſpeciei, nomen proprium pro communi uſurpatur. 7 *Tydides* & *Pelides.* Erant enim Diomedes, & Achilles, hic Pelei, ille Tydei, filii fortiſſimi: Itidem binos ſuſcepit Atreus ex Ærope filios, Agamemnonem & Menelaum: per Atridem tamẽ Agamemnonem intelligimus, quippe qui in expeditione Troianâ rex regum diceretur. Vt Horat. Epiſt. 1.

---Neſtor componere lites
Inter Pelidem feſtinat, & inter Atridem.

8 *Poeta.* 9 *Orat.* Vt.n. inter poetas Homerus apud Græcos, Virgilius apud Latinos: Sic inter oratores Demoſthenes apud illos, Cicero apud hos, principes extiterunt. 10 *Parentem.* pro patre. Catachreſis: parere enim eſt tantùm fœminarum. 11 *Promiſi.* Promiſi hic ponitur Catachreſticῶs pro minatus ſum, ut contrà in Synecdoche ſpeciei. 12 *Erratum.* Tapeinoſis eſt atrocitatem rei elevans: ſic cum *tetigiſſe* dicimus qui *alapam impegit*, aut *læſiſſe* qui *vulneravit.* 13 *Ex urbe.* Hic generalibus verbis, *urbe, conſul, hoſtem*, intelligis *Româ, Tullius, Catilinam.*

Caput

Caput Decimumtertium.

Epilogus troporum.

ATq; hæc de Tropis: quorum ſi præſtantia & excellentia ſpectetur, longè princeps erit Metaphora: Ironia deinde ſuccedet: tertia erit Metonymia: poſtrema Synecdoche. Vſus autem etiam frequẽtiſſimus eſt Metaphorę: deinde Metonymiæ: tum Synecdoches: rariſſimus Ironię. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis conſulares à P. Ramo obſervatę concluſerunt. At præcipuè tres ſpecies, Metonymia, Metaphora, Synecdoche, ſæpe coniunguntur. In Piſ. *Vnus ille dies mihi quidem inſtar immortalitatis fuit, cum ſenatum egreſſum vidi, populumq́; Romanum univerſum: cum ipſa Roma propè convulſa ſedibus, ad complectendum conſervatorem ſuum procedere viſa eſt: quæ me ita accepit, ut non modò omnium generum, ætatum, ordinũ, viri ac mulieres, omnis fortunæ ac loci: ſed etiam mœnia ipſa viderẽtur, & tecta urbis, ac templa lætari.* Atq; hęc prima Rhetoricæ elocutionis ὀψοποιΐα καὶ κόμμωσις fuit.

Ad Cap. 13.

HIc Metonymiæ ſunt, *ſenatus* pro *ſenatoribus*, *Roma* pro *Romanis*: Synecdochę *tecta* pro *ædificiis*, *mœnia* pro *urbe*: Metaphoræ autem illæ ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actuoſæ, *procedere*, *accepit*, *lætari*, præcipuam laudem obtinent.

Figura eſt

- dictionis in ſonis
  - dimenſione: eſtque numerus
    - poeticus
      - 1. Rhythmus.
      - 2. Metrum.
    - 3. Oratorius.
  - repetitione
    - ſimilis
      - cõtinuè ſententiâ
        - eadem. 1. Epizeuxis.
        - diverſa. 2. Anadiploſis.
      - diſiũctè loco
        - eodem
          - principijs. 3. Anaphora.
          - clauſulis. 4. Epiſtrophe.
        - diverſo i. initio & fine
          - eiuſdem ſententiæ. 5. Epanalepſis.
          - diverſarũ ſententiar. 6. Epanodos.
    - leviter diſſimilis
      - diverſæ / eiuſdem — originis
        - 7. Paronomaſia
        - 8. Polyptoton.
- ſententiæ in
  - logiſmo
    - 1.
      - exclamatio. — 1. Ecphoneſis.
      - revocatio
        - antecedẽtis correctio. 2. Epanorthoſis
        - conſequẽtis reticentia. 3. Apoſiopeſis.
    - 2.
      - averſio ad alienã perſonã 4. Apoſtrophe.
      - fictio alienæ perſonæ. 5. Proſopopœia
  - dialogiſmo
    - ĩterrogatio
      - deliberatio
        - nobiſcũ. 6. Aporia.
        - cũ alijs. 7. Anacœnoſis.
      - occupatio — 8. Prolepſis, & proſapodoſis.
    - reſponſio
      - facti / dicti — condonatio.
        - 9. Epitrope.
        - 10. Synchoreſis.

Cap. 14.

EXpoſito in tropis primo genere elocutionis, ſequitur ut de figurâ ſecundo loco dicatur. Figura eſt elocutio, quâ orationis habitus à rectâ & ſimplici conſuetudine mutatur. Ut enim Tropus eſt ſingularum vocum; ſic figura coniunctarum eſt: utq; vocum alia eſt propria, alia modificata: ſic orationum alia eſt recta, alia figurata: illam Græci ἀσχημάτιστον, hanc ἐσχηματισμένην vocant. Figura eſt dictionis, aut ſententiæ. Figura dictionis eſt figura, quâ oratio figuratur dictionibus aptè & iucundè inter ſeſe reſonantibus. Eſtq; in ſonorum dimenſione vel repetitione. Figura in dimenſione eſt ſuavis ille ſonorũ in oratione numerus; quo uno nihil eſt cognatius noſtris animis: numero enim excitamur, & langueſcimus, & ad hilaritatem, triſtitiamque deducimur. Eius verò gratia non ſolùm ducitur è menſuris ſyllabarum, ſed etiam è ſonis literarum: maximè vocaliũ, quæ vel grãdiores, vel magis confertæ, in dictionibus reſonãt. Eſt autem hîc perpetuò enitendum, ut vocalium in diverſis vocibus concurſus ſit quàm rariſsimus.

Σχῆμα. Figura.

Figura dictionis.

Cap. 15.

NUmerus eſt poeticus, vel oratorius. Poeticus eſt, qui perpetuis certorum ſpatiorum legi-

Numerus poeticus.

legibus aſtringitur; & ferè in fabuloſis argumē-tis ad hominum mores imitandũ & exprimendum. Hinc tragœdia, comœdia, & cætera poematis genera orta ſunt: in quibus περιπέτεια κ̀ ἀναγνώρισις, varietas caſuum & agnitio tandem inſperata delectarent animos: ad eamque rem Rhetorici cuiuſque ornamenti præcipua licentia eſt aſſumpta. Alioqui ſi vera omnino tractes, nihil habere poetæ, niſi numerum, videare.

Numerus poeticus eſt, rhythmus, aut metrum.

Rhythmus. Rhythmus eſt numerus poeticus certum ſyllabarum numerum (nullâ habitâ quantitatis ratione) continens. Tales rhythmi naturales ſunt in omni natione atq; gente: etiã in Græciâ ante Homerũ, & in Italiâ ante Andronicum reperti ſunt. Hodie autem plerumq; Epiſtrophen ſoni coniunctam habent: ut in illo Homeri noſtri poemate.

Deedes ſoone doe die how ever nobly donne,
And thoughts of men doe as themſelues decay,
But wiſe words taught in numbers for to rune,
Recorded by the Muſes, liue for aye:
Ne may with ſtorming ſhowres be waſht away,
Ne bitter breathing windes wͭ boiſtrous blaſt,
Nor age nor envie ſhall them ever waſt.

& paulò pòſt.

For

For not to haue beene dipt in Lethe lake,
Could ſave the ſonne of Thetis from to die: *Achilles.*
But that blinde bard did him immortall make, *Homerus.*
With verſes dipt in dewe of Caſtalie:
Which made the eaſterne conquerour to crie, *Alexander.*
O fortunate yong man whoſe vertue found
So brave a trompe thy noble actes to ſound.

Varia rhythmorum genera optimorum poetarum obſervatio optimè præmonſtrabit.

Cap. 16.

Metrum eſt numerus poeticꝰ certos pedes continēs: in quo & vocalis, & *m* cum ſuâ vocali in fine dictionis eliditur, quando dictio ſequens incipit à vocali: & ultima habetur pro indifferenti, ut in illo Horatii verſu Epiſt. 2. lib. 1. *Metrum.*

Sincerum eſt niſi vas, quodcunq; infundis aceſcit.

Hîc enim è in *quodcunque*, item *um* in *ſincerum* eliditur: *ſcit* autem ultima, cùm ſit brevis, pro longâ habetur. Pes eſt dimenſio certis ſyllabarum temporibus definita: eſtquè biſyllabus vel triſyllabus: & uterque ſimplex aut miſtus. *Pes.* *De quātitate cæteriſque ſyllabæ affectionibus. Grammaticā cōſulas Philippo-rameā.*

Biſyllabus ſimplex eſt { Spōdeus ex duabus lōgis, ut *muſas*. / Pyrrichiꝰ ex duabꝰ brevibꝰ, ut *Deus*.

Miſtus eſt { Iambus è brevi & longâ, ut *deos*. / Choreus è longâ & brevi, ut *arma*.

Triſyllabus simplex eſt { Moloſſꝰ è tribus lōgis,ut *virtutes*. Trochęus è tribꝰ brevibꝰ,ut *legere*.

Miſtꝰeſt { Dactylꝰ è lōga & duabꝰ brevibꝰ,ut *dicere*. Anapęſtꝰè duabꝰbrevibꝰ&lōgâ,ut *fluvios*.

Metri genera. Sunt & alia pedum genera, ſed pręſens negotium parum attingunt. Genera metri multa ſunt: numerus enim poteſt infinitis penè modis variari & conformari: ſumma autem ſunt duo, ſimplex & compoſitū. Simplex eſt, in quo plures non ſunt pedes gemini: eſtq; dimetrū vel trimetrū.

Adonium. Dimetrū eſt Adoniū conſtans è Dactylo & Spondæo: ut *Fulmina montes*. Trimetrum eſt

Glyconium. Glyconiūm & Pherecratiū. Glyconium conſtat è Spondæo, & duobus Dactylis: ut

Miles te duce geſſerit.

Pherecratium. Pherecratiū è Spōdęo,Dactylo,& Spondęo: ut

Latonamq́; ſupremo.

Carmen compoſitum eſt,quod è bis binis ſaltē pedibus cōponitur:ut tetrametrum & polumetrum.

Aſclepiadeum. Tetrametrū eſt Aſclepiadeū, è Moloſſo, Anapæſto, & duobus Dactylis. Car. lib. 4. Od. 8.

Ereptum Stygijs fluctibus Aeacum

Virtus, & favor, & lingua potentium

Vatum, divitibus conſecrat inſulis:

Dignum laude virum Muſa vetat mori.

Vbi videndum eſt, ut Anapæſtus finiat dictionem. Ternis aliquando Aſclepiadeis additur Glyconium. Carm. lib. 1. Od. 6.

Scribē-

Scribêris Vario fortis, & hoſtium
Victor Mæonij carminis alite:
Quam rem cumq; ferox navibus, aut equis
Miles te duce geſſerit.

Interdum binis & Glyconio interſeritur Pherecratium. Carm. lib. 1, Od. 21.

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium,
Latonamq; ſupremo
Dilectam penitus Iovi.

Polymetrũ eſt pẽtametrũ vel hexametrũ. Pẽtametrũ Sapphicũ & Elegũ. Sapphicum conſtat è Choreo, Spõdęo, Dactylo, Choreis duobus: cui ter dicto addendũ eſt Adoniũ. Car, li. 2. Od. 10. *Sapphicum.*

Sæpiùs ventis agitatur ingens
Pinus, & celſæ graviore caſu
Decidunt turres, feriuntq; ſummos
Fulmina montes.

Elegum ſive Elegiacum conſtat duobus primis locis Dactylo vel Spondęo, tertio Spondęo (cuius prior ſyllaba dictionem claudet) cum Anapæſtis duobus. Ab Epico verò nũquam ſeparatur. Triſt. Elegiâ 1. *Elegum.*

Parve (nec invideo) ſine me liber ibis in urbem,
Hei mihi quòd domino non licet ire tuo.

Hexametrum eſt Epicum & Iambicum. Epicũ, quod & Heröicum dicitur, pręcipuè celebratur, conſtãs quatuor primis locis è Spondęo vel Da- *Epicum.*

ctylo, quinto Dactylo, & ſexto Spondæo. Virgil. Aeneid. 1.

Arma virumq; cano, Troiæ qui primus ab oris.

Quinto tamen loco, cum gravitatem rei, maieſtatem, tarditatem, aut indignitatem ſignificare volumus, Spondæus aliquando ſubſtituitur, & inde Spondaicum carmen appellatur: ne verò nimia metri tarditas aures offendat, Dactylum tum quartus locus poſtulat. Metam. 1.

Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Iambicum. Iambicum eſt hexametrum, quod omnibus locis capax eſt Iambi. Epod. ode 16.

Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Poteſt tamen, ad celeritatem temperandam, Spondæus in impari quolibet loco collocari: * nonnunquam ſecundo, tertio, aut quarto Trochæus: Dactylus etiam tertio, Anapæſtus quinto, & uterque primo. Epod. ode ultimâ.

**Hoc fit propter dictiones in quibus duæ breves concurrunt.*

Quid obſeratis auribus fundis preces?
Non ſaxa nudis ſurdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus ſalo.

Hîc autem quod alternatim ſubſequitur carmē, binis ſæpiùs pedibus mutilatur. Epod. ode 2.

Beatus ille qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatur claſſico miles truci,

Nec

Nec horret iratum mare,
Forumq́ vitat, & ſuperba civium
Potentiorum limina.

Reliqua genera ſi nôſſe libet, ex poetis obſervare licet: qui propè infinitas numerorum varietates invenerunt.

Cap. 17.

NVmerus poeticus expoſitus eſt. Oratorius eſt numerus quidam non incertus, ſed tamen & poetico & ſibi perpetuò diſſimilis. *Numerus oratorius.* Hunc numerum adhibere neceſſe eſt, ſi ornatè velis dicere, non ſolùm (quod ait Ariſtoles & Theophraſtus) ne infinitè feratur, ut flumen, oratio: verùm etiam ut multò maiorem vim habeat. Neq; verò (ait Fabius) Demoſthenes fulmina tantopere vibrâſſe diceretur, niſi numeris contorta ferrentur. Primum hîc eſt pręceptũ: In proſâ verſum fugito: citare tamẽ licet aliunde, authoritatis aut voluptatis gratiâ. Deinde principium vel exitum carminis nec principiũ nec exitum proſæ facito. Principii cura ſit minor, medii penè nulla, clauſulæ verò maxima: in quâ unâ numeri perfectio & abſolutio præcipuè apparet & intelligitur: ideoq; varianda eſt maximè, ne aut animorum iudiciis, auriumq́ue ſatietate repudietur, aut ſimilitudine artificium numeri deprehendatur: nunquam autem longiùs

giùs ſenis à fine ſyllabis obſervetur. Ex longis omnibus clauſula tardior & rarior eſt: rariſſima ex omnibus brevibus: at ex temperatione longarum & brevium frequẽtior. Res tota è Ciceronis in Oratore loco declaretur. *O Marce Druſe, patrem appello.* In priori inciſo eſt Dichoreus: in poſteriori ſyllabam brevem ſequũtur Spondæi duo. *Et tu dicere ſolebas, ſacram eſſe rempub.* In priori ſunt Choreus, Pyrrichius, Spondæus: in poſteriori Choreus, Spondæus, Iambus. Iterum, *Quicũq; eam violâſſet, ab omnibus ei pœnas eſſe perſolutas.* In priori ſunt Iambus, Pyrrichius, Spondæus: in poſteriori tres Chorei: nihil enim ad rem, extrema illa longa ſit an brevis. Deinde, *Patris dictum ſapiens temeritas filij comprobavit.* In poſtremo Iambum ſequitur Dichoreus: quo talis clamor cõcionis excitatꝰ eſt, ut admirabile eſſet. Verborũ ordinẽ immutato & fac ſic, *Cõprobavit filij temeritas:* iã õnis venuſtas & gratia perit. Contrà ſi alicuius inconditi arripias diſſipatã aliquam ſententiam, eamq;, ordine verborum paululùm commutato, in quadrum redigas: efficiatur aptum illud, quod fuerit antea diffluens, ac ſolutum. Sume de Graccho apud Cenſores illud: *Abeſſe non poteſt quin eiuſdem hominis ſit, probos improbare, qui improbos probet.* Quanto aptiùs ita dixiſſet, *Quin eiuſdem hominis ſit, qui improbos probet, probos improbare?* Itaq; numeri gratiã

Dichoreus Ciceroni gratiſſimus fuit, ut qui in unâ pro Pompeio oratione, centies, decies, & quater adhibitus eſt.

tiâ Hyperbaton, id eſt, longior verbi tranſgreſſio, ſeu inverſa vocum tranſpoſitio permittitur. Fit enim (ait Fabius) ſæpiſſimè aſpera & dura, diſſoluta & hians oratio, ſi ad neceſsitatem ordinis verba redigantur. Nec aliud poteſt facere ſermonem numeroſum, quàm opportuna ordinis mutatio. Ergo hæc de oratorio pedum numero: quē tamen elegantiùs & faciliùs variare, uſus quàm ars, praxis diſerti oratoris, quàm periti Rhetoris præceptio edocebit.

Cap. 18.

FIgura dictionis in dimēſione ſoni, eiuſmodi eſt: ſequitur quæ eſt in ſoni repetitione : et quidem ſimilis aut diſsimilis. Similis continuè vel diſiunctè. Continuè in eadem ſententiâ vel in diverſis. In eadem ſententiâ appellatur Epizeuxis: quando nempe ſonus ſimilis continuè in eadem ſententiâ iteratur: idq; vel in parte vocis, vel in voce integrâ : Epizeuxis partis vel eſt principii, ut Met. 1. 1 Ἐπίζευξις *Subiunctio.*

O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus: atq; animos formatæ infundere terræ.

(ubi prępoſitiones *re & in* iteratione literę parū impediunt:) vel finis, ut De reſponſione aruſp. *Titus Annius ad illam peſtem comprimēdam, extinguendam, funditus delendam natus eſſe videtur*. In ſequentibus eſt Epizeuxis vocis. Terent. And.

O Myſis,

O Myſis, Myſis. Verr. 7. *Crux, crux (inquam) infœlici & miſero.* Virg. Eclog. 5.

Ipſa ſonant arbuſta, deus, deus ille, Menalca.

Interdum Parentheſis interponitur: res tamen eôdem recidit: quia tanquam Parentheſis non ſit, geminatio illa continuatur. Philippicâ 2. *Haſta poſita pro æde Iovis ſtatoris, bona (miſerum me, conſumptis enim lachrymis, tamen infixus animo hæret dolor) bona (inquam) Cn. Pompeij magni, voci acerbiſſimæ ſubiecta præconis.*

Cap. 19.

2 Ἀναδίπλωσις Reduplicatio.

ANadiploſis eſt, quando ſimilis ſonus continuè in diverſis ſentẽtiis, id eſt, in fine præcedentis & principio ſequentis, repetitur. Virg.

Pierides vos hæc facietis maxima Gallo:

Gallo, cuius amor tantùm mihi creſcit in horas.

Hæc figura ter iteratur & eodem verbo Catil. 1. *Hic tamen vivit: vivit? imò verò etiam in ſenatũ venit.* Item, *Vivis: & vivis non ad deponendam, ſed ad confirmandam audaciam.* Item, *Quamdiu quiſquam erit, qui te defendere audeat, vives: & vives ita ut nunc vivis.*

Κλίμαξ Gradatio.

Reperitur autem hîc Climax, quando nimirum Anadiploſis pluribus gradibus continuatur. Pro Milon. *Nec verò ſe populo ſolùm, ſed ſenatui commiſit: nec ſenatui modò, ſed etiam publicis præſidijs & armis: nec his tantùm, ſed eius poteſtati, cui ſenatus*

us totam rempub. commiſit. Author ad Herennium. *Nam quæ reliqua ſpes libertatis manet, ſi illis, & quod libet, licet; & quod licet, poſſunt; & ꝙ poſſunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis moleſtum non eſt?*

Cap. 20.

SEquitur repetitio ſoni ſimilis diſiunctè, in Anaphorâ & Epiſtrophe. Anaphora eſt, quando ſonus ſimilis iteratur in principiis ſententiarũ. Agrar. 1. *Taménne vexari rempub. contemni maieſtatem Populi Rom. deludi voſmet ipſos diutiùs à Tribuno plebis patiemini?* Catil. 1. *Nihilné te nocturnum præſidium palatij, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil conſenſus bonorum civium, nihil hic munitiſſimus habendi ſenatus locus, nihil horum ora vultuſq; moverunt?* Georg. 4. — 3 — Ἀναφορὰ. *Relatio.*

Te dulcis coniux, te ſolo in littore ſecum,
Te veniente die, te decedente canebat. Eclog. 4.
Pan primus calamos cerâ coniungere plures
Inſtituit: Pan curat oves oviumq; magiſtros.

Pro Ameri. *Acuſant ij, qui in fortunas huius invaſerunt: cauſam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accuſant ij, quibus occîdi patrem Sexti Roſcij bono fuit: cauſam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verùm etiam egeſtatem: Accuſant ij, qui hunc ipſum ſummè iugulare cupierunt: cauſam dicit is, qui etiam ad hoc iudicium* — *Duæ hic ſũt Anaphoræ ſonos ſuos alternantes.*

cum

cum præſidio venit, ne hic ibidem ante oculos veſtros trucidaretur. Deniq; accuſant ij, quos populus poſcit: cauſam dicit is, qui unus relictus, ex nefariâ illorum cæde reſtat.

Cap. 21.

Ἐπιστροφὴ *Converſio.*

EPiſtrophe eſt, quâ ſimilis ſonus in clauſulis iteratur. Hic autem Rythmus quidam oratorius perſæpe reſonat, in membris paribus: quę idcirco ὁμοιοτέλευτα ſimiliter deſinentia dicũtur. Pro Pomp. *Ut eius voluntatibus non modò cives aſſenſerint, ſocij obtẽperârint, hoſtes obedierint: ſed etiam venti tempeſtateſq; obſecundârint.* Hîc tria prima membra ferè ſenaria ſunt: poſtremũ eſt longius: neq; æqualitatis ſimilitudo ſic exigenda eſt. Pro Milon. *Eſt enim hac (iudices) non ſcripta, ſed nata lex: quã non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex ipſâ naturâ arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quã non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus.* Hîc quater bini tanquam verſus, æqualibus ferè interſpirationibus interpuncti reſonant: duo primi ternarii, *non ſcripta, ſed nata:* duo ſequentes pluſquam duodenarii: duo ſequentes iterum ternarii: poſtremi quaternarii. Sed in propoſitis exemplis finis tantùm dictionis ſervatur: in ſequentibus autem dictio ipſa iteratur. Philipp. 2. *Doletis tres exercitus populi Romani eſſe interfectos? interfecit Antonius. Deſi-*

deratis clariſſimos cives? eos quoque eripuit Antonius: Authoritas huius ordinis afflicta eſt? afflixit Antonius. Ex Anaphorâ verò & Epiſtrophe cõiunctis fit Symploce. Agrar. 1. *Quis legem tulit? Rullus. Quis maiorem populi partem ſuffragijs privavit? Rullus. Quis comitijs præfuit? idem Rullus.* Martial. Lib. 2. Συμπλοκὴ Complexio.

Capto tuam (pudet heu) ſed capto Maxime cœnam:
Tu captas alias: iam ſumus ergo pares.
Manè ſalutatum venio: tu diceris iſſe
Ante ſalutatum: iam ſumus ergo pares.
Sum comes ipſe tuus, tumidique anteambulo regis:
Tu comes alterius: iam ſumus ergo pares.

Cap. 22.

Ergo repetitiones hæ ſunt in eodem loco: ſequẽtes duæ diverſis, Epanalepſis & Epanodus. Epanalepſis eſt, quâ ſimilis ſonus in principio & clauſulâ eiuſdem ſententiæ repetitur. Verr. 4. *Saluti enim eorum potiùs conſulam, quàm voluntati.* AEneid. 1. Ἐπανάληψις Reſumptio.

Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa.

Verr. 7. *Multi & graves dolores inventi, parentibus & propinquis multi.* Martial.

Phoſphore redde diem, quid gaudia noſtra moraris?
Cæſare venturo Phoſphore redde diem.

Cap.

Cap. 23

6 Ἐπάνοδος. Regreſſio. * i. qua ſoni duo, alter in principio, al ter in fine ſẽtentiæ, ordine inverſo in ſequenti ſententiâ iterantur.

EPanodos eſt,* quâ ſonus ſimilis in principio & clauſulâ diverſarum ſententiarum, ſed intercedente Anadiploſi, iteratur. Verr. 3. *Habuit honorem ut proditori, non ut amico fidem.* Pro Planc. *Gratiam qui refert habet: & qui habet, eo quod habet, refert.* Eclog. 8.

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoq; mater.

Cic. *Veſtrum iam hic factum deprehenditur, P. C. non meum, at pulcherrimum quidem factum: verùm ut dixi, non meum, ſed veſtrum.*

Cap. 24.

7 Παρονομασία. Adnominatio.

FIgurę dictionis in repetitione ſonorũ ſimiliũ ſic habent: in repetitione ſonorũ leviter diſſimilium duæ ſequuntur, Paronomaſia & Polyptoton. Paronomaſia eſt, cum dictio literæ aut ſyllabæ alicuius commutatione, ſignificatione quoq; commutatur. Ver. 2. *Nam ut apertus in corripiendis pecunijs, ſic in ſpe corrumpendi iudicij.* Catil. 1. *Vt non emiſſus ex urbe, ſed immiſſus in urbẽ eſſe videatur.* Tale eſt illud Quintil. *Emit morte immortalitatem.* Mart. hinc ioci materiam arripuit.

Litigat & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat,
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra eſt.

Inde etiam eſt illud Catonis: *qui cum cuidam dixiſſet, Eamus deambulatum: & ille, Quid opus eſt de? Imò verò, inquit, quid opus eſt te?*

Cap. 25.

POlyptoton eſt, cum eiuſdem originis variis caſibus voces inter ſe conſonant. Pro Cæl. *Ipſius autem veneni quæ ratio fingitur? ubi quæſitũ eſt? quo pacto? cui? quo in loco traditum?* Aeneid. 4. 8

Variatio caſuum.

Significat hîc caſus omnem in voce variationẽ: ſive per modum, tempus personam, caſum, genus, vel numeriũ ea fiat.

Littora littoribus contraria, fluctibus undas
Imprecor, arma armis.---- Verr. 7. *Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reſervetur.* Et apud Quint. *Non ut edam vivo, ſed ut vivam edo.* Eſt etiam hîc Climax ſeu gradatio quædam: gradibus enim ſuis continuatur Polyptoton in vocibus diſſimilibus, ut ſuprà Anadiploſis in ſimilibus. Ovid. 3. Faſt.

Κλίμαξ *Gradatio.*

Mars videt hanc, viſamq; cupit, potiturq; cupitâ.
Cicer. *Africano induſtria virtutem, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit.* Eclog. 2.
Torva leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam,
Florentem Cytiſum ſequitur laſciva capella.

Ad Cap. 14.

Iterantur in iiſdem locis ſoni diſſimiles, in quibus & ſimiles: itaq; non abs re fuerit, præcedentium figurarum nomina huc transferre, ut repetitiones ſonorum leviter diſſimilium in Paronomaſiâ & Polyptoto, ſuis etiam ge-

neribus

neribus diſtinguantur. Æneid. 2.

Fit via vi.--

Epizeuxis eſt in Paronomaſiâ. Met. lib. 15.

Heu quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi,
Congeſtoq; avidum pingueſcere corpore corpus,
Alteriuſq; animantem animantis vivere letho?

Eadem in Polyptoto.

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum:
Aurea purpuream ſubnectit fibula veſtem.

Anadiploſis in Paronomaſiâ. Met. 1.

Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pugnat utroq;.

Eadem in Polyptoto. Met. 2.

Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram.

Anaphora in Paronomaſiâ. De reſp. aruſp.

Homines te propter pecuniam iudicio liberarunt: hominibus iniuria tui ſtupri dolori non fuit: homines tibi arma, alij in me, alij poſt in illum invictum civem dederunt: hominum beneficia prorſus concedo tibi.

Eadem in Polyptoto. Quint.

Neminem poſſe alteri dare matrimonium, niſi penes quem ſit patrimonium.

Epiſtrophe in Paronomaſiâ. Met. 1.

Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.

Eadem in Polyptoto. Catil. 1.

Vt exul potiùs tentare, quàm conſul vexare rempub. poſſis.

Symploce in Paronomaſia. Met. 1.

Vngulaq; in quinos dilapſa abſumitur ungues.

Epanalepſis in Paronomaſia. Cat. 1.

Vives: & vives ita ut nunc vivis.

Eadem in Polyptoto. Orat.

Abeſſe non poteſt quin eiuſdem hominis ſit, qui improbos probet, probos improbare.

Epanodus in Paronomaſiâ. Met. 4.

Vmbra

Vmbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.

Eadem in Polyptoto. Et pro Cæcin.

Quia res indigna ſit, ideo turpem exiſtimationem ſequi: quia turpis exiſtimatio ſequitur, ideo rem indignam non vindicari.

Cap. 26.

Figura dictionis eiuſmodi eſt. Figura ſententiæ eſt figura, quæ totam ſententiam aliquo animi motu afficit. Virilem autem quandam dignitatem, præ ſuperiorũ molli & delicatâ venuſtate, obtinet: ut illic color & ſanguis orationis, hîc nervi thoriq; eſſe videantur. Itaq; ait in Bruto Tullius, quia ſententiarum ornamentis & conformationibus præſtat Demoſthenes, idcirco à doctis oratorum eſt princeps iudicatus. Et rurſus in Oratore idem confirmat. Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic poſtremo ornamentorum generi attribuit: & certè nullis flectendorum animorũ machinis, elocutio violẽtior eſſe poteſt: hîc enim γοργεία ϗ ψυχαγωγία elocutionis ſumma eſt. Deniq; ut ſuperior illa & troporum & in dictionibus figurarum elocutio, ad delectandum & docendum multùm valet; hæc etiam (quod in dicendo caput eſt) ad movendum & pervincendum plurimùm valebit. Figura ſententiæ eſt in logiſmo, aut dialogiſmo. Logiſmus eſt, quando ſine collocutione ſententia figuratur: eſtq; Ecpho-

Figura ſententia.

neſis & ſui ipſius revocatio, Apoſtrophe & Proſopopœia.

Cap. 27.

Ἐκφώνησις *Exclamatio.*

ECphoneſis eſt figura in logiſmo per adverbium exclamandi expreſſum, vel intellectum: magnum prorſus animi commovendi inſtrumentum, & quidem affectuum variorum: Modò admirationis: *O clementiam admirabilem, atq; omni laude, prædicatione, literis, monumentiſque decorandam!* Modò deſperationis: Pro Milon. *O fruſtrà mei ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meæ!* Modò optationis: Ovid. Epiſt. 1.

O utinam tunc cum Lacedæmona claſſe petebat,
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis!

Modò indignationis: In Piſon. *O ſcelus! O peſtis! O labes!* Modò irriſionis. Ibid. *O ſtultos Camillos, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones, Marcellos, Maximos! O amentem Paulum! ruſticum Marium!* Proh, adhibetur ſæpe ad oſtentationem: ut Ter. And. *Proh Deûm atq; hominum fidem! quid eſt ſi hæc contumelia non eſt?* En, aliquando triſte quid & mirabile præ ſe fert. Eclog. 1.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quò diſcordia cives
Perduxit miſeros! en queis conſevimus agros!

Ah, Heu, & Eheu ſunt cōmiſerationis: 1. Offi-

ciorum.

ciorum. *O domus antiqua! heu quàm diſpari domino dominaris!* Eclog. 2.

Eheu quid volui miſero mihi? floribus auſtrum
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.
Quem fugis ah demens?---

Aliquando exclamatio eſt deprecationis, & 9
imprecationis: Aeneid. 1.

Dij tibi, ſi qua pios reſpectant numina, ſi quid
Vſquam iuſtitiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti,
Præmia digna ferant! Aeneid. 2.
At tibi pro ſcelere (exclamat) pro talibus auſis
Dij (ſi qua eſt cœlo pietas quæ talia curet)
Perſolvant grates dignas!---

Epiphonema quoq; ſpecies eſt exclamationis, 10
quæ ad finem rei narratæ & explicatæ addi ſolet: ut cum Virg. expoſuit omnes cauſas, quibus Iuno Romanos perſequebatur, tandem acclamat, Aeneid. 1.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem!

Cap. 28.

REvocatio ſui ipſius eſt, quando revocatur 2
quidpiam, & eſt ardentioris ſermonis veluti refrigeratio: eſtq; Epanorthoſis aut Apoſiopeſis. Epanorthoſis eſt, quādo ātecedēs aliquid corrigendo revocatur. Epiſt. 1. *Erat hoc mihi dolendum, ſed multo magis illud, quod inimicum meum: meum autem? imò verò legum, iudiciorum, otij,*

Ἐπανόρθωσις
Correctio.

patriæ, bonorum omnium, ſic amplexabantur, ſic in manibus habebãt, ſic fovebãt, ſic me præſente oſculabantur. Terent. Heaut. *Filium unicum adoleſcentulũ habeo: ah quid dixi? habere me? imò habui Chreme: nunc habeam necné, incertum eſt.* Hîc præteritum aliquod dictum revocatur. In ſequentibus curſus orationis antecedens revocatur, & quaſi pœnitentia facti ſignificatur. Pro Ligario. *Sed nimis urgeo: cõmoveri videtur adoleſcens.* Pro Cœl. *Sed quid ego ita gravem perſonam induxi?* Ad fratr. *Sed neſcio quo pacto, ad præcipiendi rationem delapſa eſt oratio mea, cùm id mihi propoſitũ initio non fuiſſet.*

Cap. 29.

3 Ἀποσιώπησις *Reticentia.*

APoſiopeſis eſt, qua ſententię inchoatę curſus revocatur, partem aliquam, quę tamẽ intelligatur, reticendo. Terent. *Ego te furcifer ſi vivo.* AEneid. 1.

Iam cœlum terramq́; meo ſine numine, venti,
Miſcere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego, ſed motus præſtat componere fluctus.

Cap. 30.

4 Ἀποστροφὴ *Averſio.*

LOgiſmus exclamationis & revocationis ita eſt: ſequitur qui eſt in Apoſtrophe & Proſopopœiâ. Apoſtrophe eſt, quãdo oratio ad alienam perſonam convertitur, quàm inſtituta

oratio

oratiò requirit: figura non multùm cedens elationis genere exclamationi, & perſæpe cum eâ coniungitur. Sed Apoſtrophe ex conditione perſonarum variè diſtingui poteſt: aliàs enim ad humanam perſonam fit averſio: Pro Muræna. Tullius à iudicibus, ad quos oratio inſtituta erat, ad Catonem, qui apologiam hanc reprehenderet, ſe convertens, *A quo tandem (ait) M. Cato, eſt æquius Conſulem defendi, quàm a Conſule? &c.* Aliàs ab hominib' ad deos fit averſio: in quâ inſignis eſt apud poetas invocatio. Sic Aeneid. 1. Cum poeta præpoſuit ſummam theſin totius Aeneidos, tum ſic avertitur ad Muſã.

Muſa mihi cauſas memora, quo numine læſo,
Quidvè dolens regina deûm, tot volvere caſus
Inſignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantænè animis cœleſtibus iræ?

Ovid. Metamorph. 1.

--Dij cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis: primaq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Aliàs ad rem mutam & inanimatam, velut ad perſonam, tranſfertur oratio. Pro Milon. *Religiones mehercule ipſæ aræq; cum illam belluam cadere viderunt, commovisse ſe videntur, & ius in illo ſuum retinuiſſe. Vos enim Albani tumuli, atque luci, vos (inquam) imploro atq; obteſtor, voſq; Albanorum obrutæ aræ ſacrorum populi Rom.*

ſociæ atq́; æquales, quas ille præceps amētia, cæſis proſtratisq́; ſanctiſſimis lucis, ſubſtructionū inſanis molibus oppreſſerat. Hæc figura rarò quidem, ſed tamen aliquādo, protinùs in procemio adhibetur. Catil. 1. *Quouſq; tandem, Catilina, abutêre patientiâ noſtrâ? quamdiu nos etiam furor iſte tuus eludet? quem ad finem ſeſe effrenata iactabit audacia?* Hîc verò in ſenatu res agitur: ideoq́; directus ſermo ad patres: unde averſio intelligitur.

Cap. 31.

5 Προσωποποιΐα *Fictio perſonæ.*

PRoſopopœia eſt quâ alienam perſonam oratione noſtrâ loquentem fingimus. Hìc verò ornamentum elocutionis ſingulare eſt, magnęque inprimis audaciæ: ideoq; magno conſilio iudicioq; regendum, ut conſentanea perſonis oratio tribuatur. Poeticū ſanè ornamētū & quo uno poetarū laudes pręcipuè dijudicātur. Itaq; ſi uſquā, certè in hac cōfirmatione ratio decori diligenter habenda eſt: quâ de re prudenter monemur ab Horatio in Arte poeticâ.

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites, peditesq́; cachinnum.
Intererit multum Davuſné loquatur, heruſvé:
Maturuſvé ſenex, an adhuc florente iuventâ
Fervidus: an matrona potens, an ſedula nutrix:
Mercatorné vagus, cultorvé virentis agelli:

Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis.
Et ibidem. *---Triſtia mœſtum*
Vultum verba decent: iratum plena minarum:
Ludentem laſciva: ſeverum ſeria dicta.

Proſopopœia eſt imperfecta vel perfecta. Proſopopœia imperfecta eſt, cū ſermo alienę perſonę leviter & obliquè reprȩſentatur. Cęſar 1. Com. de legatis Helvetior. *Qui dicerent ſibi in animo eſſe, ſine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quòd iter nullum haberent aliud: rogare, ut eius voluntate id ſibi facere liceat.* Pro lege Manil.

Hi vos (quoniam liberè loqui non licet) tacitè rogant, ut ſe quoque, ſicuti cæterarum provinciarum ſocios, dignos exiſtimetis, quorum ſalutem tali viro commendetis. Proſopopœia perfecta eſt, cum tota fictio perſonæ oratione noſtrâ repræſentatur: quo in genere & acceſſus ad proſopopœiā, & receſſus decorus in primis eſſe debet. Sic pro Cæli. excitatur Appius cæcus ad objurgandam Clodiæ libidinem. *Exiſtat igitur* (ait orator) *ex hac familiâ aliquis, ac potiſſimum cæcus ille (minimum enim dolorem capiet, qui iſtam non videbit) qui profectò ſi extiterit, ſic aget, & ſic loquetur.* Hîc acceſſus eſt & apparatus ad ſpeciem quandam proluſionis: deinde vox & oratio Appii fingitur. *Mulier quid tibi cum Cœlio? quid cum homine adoleſcentulo? quid cum alieno? &c.* ad

quam Proſopopœiā deponendam, brevis revocatio ad extremum ponitur his verbis. *Sed quid ego (iudices) ita gravem perſonam induxi? ut & verear, ne ſe idem Appius repentè convertat, & Cœliū incipiat accuſare illâ ſuâ gravitate cenſoriâ.* Sic Aeneę Proſopopœiam Virg. Aeneid. 1. compoſuit, cum Aeneas ſociis cibum vinumq́;

Dividit, & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocij (neq; enim ignari ſumus antè malorum)
O paſſi graviora! dabit Deus his quoq; finem.

&c. Tandem ſic Proſopopœiam claudit.

Talia voce refert.----

Eâdem figurâ licet mutis & inanimatis rebus ſermonem dare: cuiuſmodi illa ſunt, in Catilinam, maiorum laterum, cum patriam loquentem orator inducit. *Si te* (ait) *parentes timerent atq; odiſſent tui, neq; illos ullâ ratione placare poſſes, ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria, quæ communis eſt omnium noſtrum parens, odit ac metuit, & iam diu de te nihil iudicat, niſi de paricidio ſuo cogitare. Huius tu neq; authoritatem verebere, neq; iudicium ſequere, neque vim pertimeſces? quæ tecum (Catilina) ſic agit, & quodammodo tacita loquitur. Nullum iam tot annos facinus extitit, niſi per te: nullum flagitium ſine te: tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptioq; ſociorum impunita fuit ac libera: tu non ſolum ad negligendas leges & quæſtiones, verumetiam ad ever-*

ever-

evertendas perſtringendaſq; valuiſti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli: nunc verò me totum eſſe in metu propter te unum, quicquid increpuerit Catilinam timeri, nullum videri contra me conſilium iniri poſſe, quod à tuo ſcelere abhorreat, non eſt ferendum. Quamobrem diſcede, atq; hunc mihi timorem eripe: ſi eſt verus, ne opprimar: ſin autem falſus, ut tandem aliquando timere deſinam. Hac ſi tecum, ut dixi, patria loquatur, nonné impetrare debeat, etiamſi vim adhibere non poſſit? Hic vides quàm decorè & ſuſcepta & depoſita ſit perſona. Sed ſatis de Proſopopœiæ ſchemate: quo, tanquam aliquo in ſcenis pegmate, quęvis non ſolùm hominum, ſed etiam deorum perſona à poetis effingitur. Quapropter iſto poetico ſpiritu orator velut afflatus inprimis admirabilis eſt.

Cap. 32.

LOgiſmus ſententiarum adhuc fuit: ſequitur dialogiſmus, qui eſt in interrogatione & reſponſione. Interrogatio deliberatione & occupatione figuratur. Deliberatio eſt, cum varias tanquam conſultationis rationes ſubinde interrogamus, cui, ſuſpenſis diutiùs audientium animis, aliquando reſponſio ſubiicitur inexpectata. Deliberatio eſt Aporia aut Anacœnoſis.

Ἀπορία ſis. Aporia eſt deliberatio nobiſcum. Pro Clu-
Addubita- entio. *Equidem quod ad me attinet, quò me vertam*
tio. *neſcio: negem fuiſſe illam infamiam corrupti iudicij? negem illam rem agitatam in concionibus, iactatam in iudicijs, commemoratam in ſenatu? evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitùs inſitam, tam vetuſtam?* Reſponſio. *Non eſt noſtri ingenij: veſtri auxilij eſt (iudices) huius innocentia, ſic in hac calamitoſâ famâ, quaſi in aliquâ pernicioſiſſimâ flammâ, atque in communi incendio, ſubvenire.* Aeneid. 4.

En quid agam? rurſuſnè procos irriſa priores
Experiar? Nomadumque petam connubia ſupplex,
Quos ego ſum toties iam dedignata maritos?
Iliacas igitur claſſes, atque ultima Teucrûm
Iuſſa ſequar?

Tandem reſponſio addubitationis ſequitur.
Quin morere ut merita es, ferroque averte dolorem.

Cap. 33.

7 Ἀνακοίνωσις Communicatio. ANacœnoſis eſt deliberatio cum aliis. Pro Quint. *Quæro à te C. Aquili, L. Luculle, P. Quintili, M. Marcelle, vadimonium mihi non obijt quidam ſocius & affinis meus (qui cum neceſſitudo vetus, controverſia de re pecuniariâ recens intercedit) poſtulone à prætore, ut eius bona poſſidere mihi liceat? an cùm Romæ domus, uxor, liberi ſint, domum potius*

potiùs denuntiem? quid eſt quod hac tandem de re vobis poſſit videri? Reſponſio communicationis ſequitur. *Profectò ſi rectè bonitatem veſtram atque prudentiam cognovi, non multùm me fallit, ſi conſulamini, quid ſitis reſponſuri: primùm expectare, deinde, ſi latitare ac diutiùs ludificare videatur, amicos convenire, quærere quis procurator ſit, domũ denunciare: dici vix poteſt, quàm multa ſint, quæ reſpõdeatis antè fieri oportere, quàm ad hanc rationem extremam ac neceſſariam devenire.*

Cap. 34.

ATque eiuſmodi eſt dialogiſmus deliberationis: dialogiſmus occupationis ſequitur, cum alieni cõſilii interrogationem occupamus, eiq; reſponſionẽ ſubiicimus. Itaq; dialogiſmus hic à priore parte Prolepſis, à poſteriore Proſapodoſis dicitur. Prolepſis Proſopopœiã cõiũctã habet: ideoq; aliàs obliqua, aliàs directa. Peſtrolepſis obliqua eſt, quæ habet imperfectam Proſopopœiam. Pro Amer. *Credo ego vos (iudices) mirari, quid ſit quòd cum tot ſummi oratores hominesq; nobiliſſimi ſedeant, ego potiſſimùm ſurrexerim,* &c. tandem Proſapodoſis adhibetur. *Quæ me igitur res præter cæteros impulit, ut cauſã Sexti Roſcij reciperem?* &c. Sic pro Cælio. *Si quis (iudices) fortè nunc adſit ignarus legum, iudiciorum, conſuetudinis*

tudinis noſtra, Subiectio, *miretur profectò*. &c. Eſt Prolepſis hęc procemiis valdè accõmodata. Prolepſis directa eſt, quæ perfectam Proſopopœiam habet. Pro Cœlio. *Dicet aliquis, hæc igitur eſt tua diſciplina? ſic tu inſtituis adoleſcentes? ob hanc cauſam tibi hunc puerum parens commendavit & tradidit, ut in amore & voluptatibus adoleſcentiã ſuam collocaret? & hanc tu vitã & ſtudia defenderes?* Proſapodoſis ſuccedit, *Ego, ſi quis (iudices) hoc robore animi, atq; hac indole virtutis ac continentia fuit, ut reſpueret omnes voluptates, omnemq; vita ſua curſũ in labore corporis atq; in animi cõtentione conficeret, quem non quies, nõ æqualium ſtudia, non ludi, non convivia delectarent, nihil in vitâ expetendum putaret, niſi quod eſſet cum laude & cum dignitate coniunctum: hunc meâ ſententiâ divinis quibuſdam bonis inſtructum atq; ornatum puto*. Dialogiſmus continuatior eſt pro Quint. *De re pecuniariâ cupio contendere*, (inquit orator) *Non licet*. Occupatio eſt conſilii adverſarii. *At ea cõtroverſia eſt*. Subiectio. *Nihil ad me attinet: cauſam capitis dicas oportet*. Occ. *Accuſa ubi ita neceſſe erit*. Sub. Nõ (*inquit*) *niſi tu antè, novo modo, priore loco dixeris*. Occ. *Dicendum neceſſariò eſt: præſtituenda hora ad arbitrium noſtrum: iudex ipſe arceſſetur*, Sub. *Quid tum? Tu aliquem patronum invenies, hominem antiqui officij, qui ſplendorem noſtrum, & gratiam negligat? Pro me pugnabit L. Philippus eloquentiâ, gravitate,*

tate, honore florentiſſimus civitatis: dicet Hortenſius excellens ingenio, nobilitate, exiſtimatione: aderunt autem homines nobiliſſimi ac potentiſſimi, quorum frequentiam & conſeſſum non modo P. Quintius, qui de capite decernit, ſed quivis, qui extra periculum ſit, perhorreſcat. Occ. Subiectio poſtrema Ironiam habet. *Hæc eſt iniqua certatio, quâ tu huic, ne ubi conſiſteret quidem contra te, locum reliquiſti.* &c.

Cap. 35.

Ergo hæ ſunt interrogationis figuræ in deliberatione & occupatione. Reſponſio Epitrope & Synchoreſi figuratur. Epitrope eſt, cum facti cuiuſpiam licentia condonatur. Agrar. 2. *Si quid eſt, quod indagâris, inveneris, ex tenebris erueris, quanquam iniquum eſt, tamen conſume ſanè, quoniam commodum eſt: quoniam tu quidem attuliſti.* Aliquādo Ironia permiſcetur. AEne. 4. 9 Ἐπιτροπή Permiſſio.

----*Nunc & Iove miſſus ab alto*
Interpres divûm fert horrida iuſſa per auras.
Scilicet is ſuperis labor eſt, ea cura quietos
Sollicitat: neque te teneo, neque dicta refello.
I: ſequere Italiam ventis: pete regna per undas.

Ironia in ſequenti exemplo apertior eſt. Pro Flacco, *Litemus igitur Lentulo: parentemus Cethego: revocemus eiectos: nimiæ pietatis & ſummi amo-*

rus

ris in patriam viciſſim nos pœnas (ſi ita diis placet) ſufferamus.

Cap. 36.

10 Συγχώρησις Conceſſio.

Synchoreſis eſt, cum dictum aliquod aut argumentum cōdonatur. Verr. 7. *Sit ſacrilegus, ſit fur, ſit flagitiorum omnium vitiorumq; princeps: at eſt bonus imperator.* AEneid. 10.

Italiam petijt fatis authoribus: eſto.

AEneid. 7.

Flectere ſi nequeo ſuperos, Acheronta movebo.
Non dabitur regnis (eſto) prohibere Latinis:
At trahere, atque moras tantis licet addere rebus.

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipuè, cum id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet: ut ſæpe fit in contentionibus & controverſiis. Pro Ligario. *Habes igitur Tubero (quod eſt accuſatori maximè optandum) confitentem reum: ſed tamen hoc ita confitentem, ſe in eâ parte fuiſſe quâ te Tubero, quâ virum omni laude dignum patrē tuum. Itaque priùs de veſtro delicto confiteamini neceſſe eſt, quàm Ligarij ullam culpam reprehendatis.*

Cap. 37.

Epilogus elocutionis.

ATque hæc de ornamentis elocutionis: quę quo plura concurrerint, eo pleniorē ornatum orationis efficiant neceſſe eſt; ut in illo exemplo

emplo Ligarianæ defenſionis: *Certè contra ipſum Cæſarem eſt congreſſus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille diſtrictus in acie Pharſalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis ſenſus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Hîc Metonymię varię ſunt: *gladius, armorũ,* pro ſubiecto *homine*: ſed Metaphorę ſunt illuſtriores, *ardor*: in primiſq; illę ſenſum & actũ tribuentes rebus inanimatis, *Gladio, mucroni, armis, agebat, petebat, ſenſus*: tum Synecdochę, *mucro* pro *gladio, latus* pro *toto homine*: tũ in verbis, *agebat, petebat, cupiebas, optabas,* ſunt Epiſtrophę finis: denique in ſententiâ totâ eſt Apoſtrophe vehementis & inſtantis interrogationis. Quibus omnibus troporum figurarumq; generibus ſic uſus orator eſſe dicitur, ut Cæſari quamvis & iudici & adverſario, tamẽ velut incantato & ſtupefacto, color variè mutatus ſit, & libelli quidem è manibus exciderint. Illa videlicet Platonis γοήτεια fuit, illaque flexanima dominaq; ſummi imperatoris oratio.

* *
*

RAMEÆ RHETORICÆ LIBER SECUNDUS DE PRONUNTIATIONE.

CAP. I. DE PRAESTANTIA PRONUNTIATIONIS.

ELocutionis (quæ prima pars facta eſt artis Rhetoricæ) præcepta in tropis & figuris expoſita ſunt: veniamus ad pronuntiationem, partem alteram inſtitutæ artis & doctrinæ. Pronuntiatio eſt apta elocutionis enuntiatio: elocutione certè ipſâ multo præſtantior, & efficacior. Huic primas dediſſe Demoſthenes dicitur, cum rogaretur, quid in dicendo eſſet primum: huic ſecundas: huic tertias. Quo mihi melius illud ab AEſchine dictum videri ſolet, qui cum propter ignominiam iudicii ceſſiſſet Athenis, & ſe Rhodum contuliſſet, rogatus à Rhodiis legiſſe fertur orationem illam egregiam, quam in Cteſiphontem contra Demoſthenem dixerat: quâ perlectâ, petitum eſt ab eo poſtridie, ut legeret illam etiam, quæ contrà à Demoſthene pro Cteſiphonte eſt edita: quam cum ſuaviſsimâ & maximâ voce legiſſet, admirantibus omnibus, Quantò (inquit) magis admiraremini, ſi audiſ-

audîſſetis ipſum? Ex quo ſatis ſignificavit, quã-
tum eſſet in actione, qui orationem eandem a-
liam eſſe putaret actore mutato. Cuius etiam
rei magnum argumentum Hortenſius eſt, diu
princeps oratorum, poſteà æqualis Ciceroni,
perpetuò autem ſecundus: cuius tamen ſcripta
tam longè abfuerunt ab illâ vivę eloquentię fa-
mâ, ut appareret, aliquid placuiſſe eo dicente,
quod poſteà legentes non invenerint. Quam-
obrẽ in hanc inprimis Rhetoricæ partem om-
nia illa Platonis probra iuſtiſſimè conferentur:
omneſq; ὀψοποιΐας, κομμώσεως, κολακείας, γοητείας,
ψυχαγωγίας inſidiæ in hac unâ parte reperientur.

CAP. II. DE VOCE ET prolatione.

PArtes pronuntiationis duæ ſunt: vox, unde
prolatio (quæ communi nomine pronunti-
atio dicitur) & geſtus, unde actio. Atq; harum
partiũ altera ad aures, altera ad oculos attinet:
per quos duos ſenſus, ad animum omnis ferẽ
cognitio pervenit. Sed de voce priùs: cuius bo-
nitas optanda quidem nobis eſt primùm: dein-
de quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda:
ſic ut omnia quæ proferentur, ſono vocis rebus
quæ dicuntur accommodato proferantur. Vo- 1
cis autem unum eſt generale præceptum, ne ſit

graviſsima,nevè acutiſſima. Nam ſubmiſſo illo
murmure debilitatur omnis intentio : contrà
autem,dicere omnia clamoſè, inſanũ eſt. Itaq;
in mediis inter imũ ſummumq́; ſpatiis eſt cõ-
2 ſiſtendum. Atque ad vocem obtinendam (ait
Tullius)nihl eſt utilius, quàm crebra mutatio:
nihil pernicioſius,quàm effuſa ſine intermiſsio-
ne contentio.Itaque ad hanc vocis moderatio-
nem, Gracchus tantam ſcientiã & diligentiam
adhibuit,ut ſervum Erycinum literatum homi-
nem & peritum, poſt ſe occulto loco haberet,
qui concionanti inflaret eburneolâ fiſtulâ ſonũ
quo illum aut remiſſum excitaret, aut à contẽ-
3 tione revocaret.Submiſsiori autem voce orati-
onem auſpicari, hinc gradatim aſcendere utile
& ſuave eſt. Nam à principio clamare, agre-
4 ſte quiddam eſt. Deinde eſt quiddam con-
tentionis extremum, quod tamen inferius eſt
quàm acutiſsimus clamor, quò te fiſtula pro-
5 gredi non ſinet:eſt item contrà quiddam in re-
miſſione graviſsimum, quóq; tanquam ſono-
rum gradibus deſcenditur. Hæc varietas,& hic
per omnes ſonos vocis curſus,& ſe tuebitur,&
6 actioni afferet ſuavitatem. Iſta eſt æquabilitas,
cui contrariam μονοτονίαν Quintilianus cum
Cicerone valdè fugiendam cenſet. Sed enim
vocalis huius varietatis moderatrix eſſe debe-
bit animi cogitatio. Hæc enim ſumma cauſa eſt
pro-

pronuntiationis, ut vox ſit animi interpres & nuntia. Sunt enim voces ut nervi in fidibus: atque ita ſonant, ut à motu animi ſunt pulſę.

CAP. III. DE VOCE IN ſingulis verbis.

RAatio igitur vocis erit in ſingulis verbis, vel in totâ ſententiâ. De verborum autem ſingulorum pronuntiatione ita Quintil. pręcipit: Proponamus nobis (ait) illud Ciceronis in oratione nobiliſſimâ pro Milone principium: nonné ad ſingulas penè diſtinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quaſi vultus mutandus eſt? *Etſi vereor (iudices) ne turpe ſit pro fortiſſimo viro dicere incipientem timere*: Etiamſi eſt toto propoſito contractũ atque ſummiſſum, quia & exordium eſt, & ſollicitũ exordium: tamen fuerit, neceſſe eſt, aliquid plenius & erectius, dũ dicit, *pro fortiſſimo viro*: quàm cum, *Etſi vereor*, & *turpe ſit*, & *timere*. Iam ſecunda reſpiratio increſcat oportet, & naturali quodam conatu, quo minùs pavidè dicimus quæ ſequuntur, & quo magnitudo animi Milonis oſtenditur, *minimeq́ deceat, cùm Titus Annius ipſe magis de Reipublica ſalute, quàm de ſuâ perturbetur*. Deinde quaſi obiurgatio ſui eſt, *me ad eius cauſam parem animi magnitudinem afferre non poſſe*. Tum invidioſiora, *ta-*

men hac novi iudicij nova forma terret oculos. Illa verò iam penè apertis(ut aiunt) tibiis: *Qui quocunq; inciderint, veterē conſuetudinem fori, & priſtinum morem iudiciorum requirunt*. Nam ſequens latum etiam atq; fuſum eſt. *Non enim coronâ conſeſſus veſter cinctus eſt, ut ſolebat*. Quod notavi ut appareret, non ſolùm in membris cauſæ, ſed etiam in articulis eſſe aliquam pronuntiandi varietatem: ſine quâ nihil neque maius, neque minus eſt. Hæc Quintilianus de pronuntiatione ſingularum vocum: in quo troporum genera, ſi qua ſunt actuoſa, reluceant neceſſe eſt. Non enim aliter Ironia, neque Metaphora illuſtrior & animoſior intelligeretur. Similis eſt in verborum figuris pronuntiatio.

Ratio vocis in tropis

Ratio vocis in figuris dictionis.

Litigat & podagrâ Diodorus Flacce, laborat,
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra eſt.

Hîc enim *podagra* & *chiragra*, voces nempe quibus inſidet figura, præcipuâ quadam præ reliquis emphaſi proferendæ ſunt. Par eſt in cæteris ratio.

Ipſa ſonant arbuſta, Deus, Deus ille, Menalca,
Te dulcis coniux, te ſolo in littore ſecum,
Te veniente die, te decedente canebat.
Certus locus, certa lex, certum tribunal.

Vbi *deus* bis, *te* quater expreſſa, & *Certus, certa, certum* eandem obtinent proſodiam.

CAP.

CAP. IIII. DE VOCE IN totâ ſententiâ.

SEquitur pronuntiatio totius ſententiæ, in
quâ figurę ſententiarum, affectuſq; omnes
comprehenduntur. Atque hic cantus ille eſt,
quem Tullius & Fabius Demoſthenem & Aeſ-
chinem ſignificâſſe dicunt, cum vocis flexiones
& inclinationes invicem exprobrarent: non
ideo improbandas: cum enim uterq; alteri ob-
iiciat, palàm eſt utrumque feciſſe. Eſt autem in-
tendendę vel remittendæ vocis in oratione to-
tâ, quæ eſt in verbis ſingulis, proſodia. Acutę ex- 1.
emplum eſt pro Lig. *Vide Cæſar, quàm non refor-
midem: quanta lux tuæ liberalitatis & ſapientiæ mi-
hi apud te dicenti oboriatur. Quantum potero voce
contendam, ut hoc populus Romanus exaudiat. Suſ-
cepto bello, Cæſar, geſto etiam ex magnâ parte, nullâ
vi coactus, iudicio meo ac voluntate ad ea arma pro-
fectus ſum, quæ erant ſumpta contra te*: & hanc
orator ipſe contentionem vocis prędixit. Eſt
acuminis diverſa vox, & penè extra organum,
cui Gręci nomen amaritudinis dederunt, ſupra
modum ac penè naturã vocis humanę acerba:
ut cum populus acclamatione adverſâ Cic. pro
Rabirio agentem turbaret: *Nihil* (ait) *me clamor
iſte commovet, ſed conſolatur: cùm indicat eſſe quoſ-*

dam cives imperitos, ſed non multos. Nunquam (mihi credite) pop. Rom. hic, qui ſilet, Conſulem me feciſſet, ſi veſtro clamore perturbatū iri arbitraretur. Quanto iam levior eſt acclamatio? *Quin continetis vocem, indicem ſtultitiæ veſtræ, teſtem paucitatis?* Prima illa ſunt leniora: poſtrema vocis amaritudinem illam habent. Exemplum gravis & plenæ vocis eſt Phil. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidiſſet, quis non turpe duceret? In cœtu vero populi Romani publicum negotium gerens, magigiſter equitū, cui ructare turpe eſſet, is vomēs fruſtis eſculentis vinum redolentibus, gremiū ſuum, & totū tribunal implevit.* In redditione collationis, producenda ſunt omnia, trahēdę vocales, aperiēdę fauces, quo maior quàm antea, fœditas exprimatur. Vocis autem circumplexę & moderatę exemplum eſt pro Lig. *Quid enim, Tubero, tuus ille diſtrictus in acie Pharſalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis ſenſus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

CAP. V. DE VOCE AFFECTUUM ſingulorum.

ATque hęc communia affectuum ferè omnium: ſpecialia quædam ſunt in ſingulis affectibus, quorum pulſum tactumque voces expri-

exprimunt. In miſeratione, vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanę orationis loco: *Quò me miſer conferam? quò vertam? in Capitoliúmne? at fratris ſanguine redundat: an domũ? matrémne ut miſerã lamentãtẽq́; videã, & abiectã?* Quę à Graccho Tullius ait acta ſic eſſe oculis, voce, geſtu, inimici ut lachrymas tenere nõ poſſent. In iracundiâ vox cõtraria eſt, acuta, incitata, crebrò incidens. Philip. 2. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cum es nudus concionatus! Quid turpius? quid fœdius? quid ſuppliciis omnibus dignius? num expectas dum te ſtimulis fodiam? Hac te, ſi ullam partem habes ſenſus, lacerat: hac te cruentat oratio. Vereor ne imminuam ſummorum virorum authoritatem & gloriam: dicam tamẽ dolore commotus: Quid indignius, quàm vivere eum qui impoſuerit diadema, cùm omnes fateantur iure interfectum eſſe, qui abiecerit?* Talem vocem requirit reticentia illa: 1. 2.

Iam cœlum terramq́; meo ſine numine, venti, &c.

In metu & verecundiâ contractus & hæſitans ſonus eſt. Terent. Eun. 3.

Totus Parmeno tremo horreóque, poſtquàm aſpexi hanc: Talis vox Ciceronis fuit in pleriſque exordiis: ut pro Deiotaro etiam ſignificatur: *Cùm in omnibus cauſis gravioribus C. Cæſar. initio dicendi commoveri ſoleam vehementiùs, quàm videtur vel uſus, vel ætas mea poſtulare: tùm in hac cauſâ ita*

me multa perturbant, ut quantum mea fides ſtudij mei afferat ad ſalutem regis Deiotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat. In voluptate,
4 tenerum, lene, effuſum, hilaratum vocis genus
optatur. Qualis eſt illa vox Aeneæ, pictum in tapetis Troiæ excidium intuentis.

Cõſtitit, & lachrymãs, Quis iã locꝰ, inquit, Achate,
Quæ regio in terris noſtri non plena laboris?
En Priamus: ſunt hîc etiam ſua præmia laudi:
Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.
Solve metus: feret hæc aliquam tibi fama ſalutem.

Dolor ſine commiſeratione, grave quiddam &
5 imo preſſu ac ſono obductũ requirit. In Piſon.
Meminiſtiné, cœnum, cum ad te quintâ ferè horâ cum C. Piſone veniſſem, neſcio quo è gurguſtio te prodire, involuto capite ſoleatum? & cum iſto ore fœtido teterrimam nobis popinam inhalâſſes, excuſatione te uti valetudinis, quòd diceres vinolentis te quibuſdã medicamentis ſolere curari? quam nos cauſam cum accepiſſemus, (quid enim facere poteramꝰ?) pauliſper ſtetimus in illo ganearum tuarum nidore atq; fumo:
6 *unde tu nos, cùm improbiſſimè reſpondendo, tùm turpiſſimè eructando, eieciſti?* In blandiendo, ſatisfaciendo, rogando, levis vox & ſummiſſa eſt. AEneid. 4.

Mené fugis? per ego has lachrymas, dextrãq; tuã, te
(Quando aliud mihi iam miſeræ nil ipſa reliqui)
Per connubia noſtra, per inceptos hymenæos:

Si bene quid de te merui,fuit aut tibi quidquam
Dulce meum:miſerere domus labentis,& iſtam
Oro (ſi quis adhuc precibus locus)exue mentem.

Atq; hæc de vocis & in ſingulis verbis, & in totis affectibus moderatione: ad quam exercendam, optimum eſſe cenſet Fabius ediſcere quã maximè varia,quæ flexus omnes habeant:eaq; quotidie ita dicere,ut agimus:ut ſimul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendavit. Omnia enim ſine remiſsione,ſine varietate,vi ſummâ vocis, & totius corporis contentione dicebat. Sed peragratâ Græciâ & Aſiâ, omnium generum Rhetoribus auſcultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modò exercitatior,ſed propè mutatus rediit.

CAP. VI. DE GESTV ET actione.

HActenus de voce: actionis lex & geſtus ſupereſt (quam Quintilianus chironomiam appellat)virtutis multò maioris,quàm ulla vox eſſe poſsit.In iis enim omnibus, quæ ſunt actionis,ineſt quædam vis à naturâ data;quare etiam hac imperiti,hac vulgus, hac denique barbari maximè commoventur. Verba neminem movent, niſi eum, qui eiuſdem linguæ ſocietate

cietate coniunctus eſt: ſententiæq́; ſæpe acutæ non acutorum hominum ſenſus prætervolant. Actio autē, quę pręſe motū animi fert, ōnes movet: iiſdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos iiſdē notis, & in aliis agnoſcunt, & in ſeipſis iudicāt. Argumēto magno eſt pantomimus, qui ſolo geſtu, ſine voce, omnia ſpectantibus ſignificat: ut geſtus in tantâ, per tot gentes, linguarum diverſitate, tanquam communis hominum ſermo eſſe videatur: imò verò etiam beſtiarū, quæ ſignis affectus ſuos enuntiant: quin etiam rerum inanimatarū: ſic enim picturę & imagines tacitę loquuntur. Itaq; geſtus, ſermo corporis & loquentia rectè à Cicerone nominatur: in eoq́; ſummū ſtudium duo ſummi oratores Demoſthenes & Cicero poſuere. Demoſthenes ſpeculum grande intuens, componebat actionem & geſtum corporis: & quāvis fulgor ille ſiniſtras imagines redderet, ſuis demum oculis quod efficeret, credidit. Quinetiam Satyrum hiſtrionem ad eas artes magiſtrū adhibuit. Et Cicero hiſtrionibus quoq; huius doctrinæ magiſtris, Roſcio comœdo, & Æſopo tragœdo uſus eſt. Chironomiam verò Quintilianus author eſt ab heroicis uſq; temporibus repetitam, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platone quoq; in parte civilium poſitam virtutum. Lex una hîc ſumma eſt, ut omnes vocis flexiones ſubſequatur geſtus.

CAP.

CAP. VII. DE GESTV TOtius corporis.

TRunco totius corporis orator ſeipſum moderetur, & virili laterum flexione, non geſticulatione ſcenicâ: actionemq; magis ad ſenſus, quàm ad verba accommodet. Status verò corporis ſit ſecundum naturam erectus & excelſus. Etenim natura

Os homini ſublime dedit, cœlumq; tueri
Juſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora ſit, Curionis motus ille argumento eſt, quem & Iulius (ut eſt in Bruto) perpetuum notavit, cum ex eo, in utramq; partem toto corpore vacillante, quæſivit, quis loqueretur è lintre: & Cn. Sicinius homo impurus, ſed admodum ridiculus: is, cum Tribunus pleb. Curionem & Octavium Conſules produxiſſet, Curioq; multa dixiſſet ſedente Cn. Octavio collegâ, qui devinctus erat faſciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus. Nunquam, inquit, Octavi, collegę tuo gratiam referes: quin niſi ſe ſuo more iactaviſſet, hodie te iſtic muſcę comediſſent.

CAP-

CAP.VIII. DE GESTV CAPITIS, frontis, & oculorum.

ATq; hæc de corporis univerſi geſtu: partium item ſua quædam ratio eſt, & quidem præcipua capitis, cùm illo corporis ſtatu cōſentientis.
1. Demiſſo capite humilitas & modeſtia ſignificatur: & hoc geſtu poeta verecundiam reginę exprimit Aeneid. 1.
Tum breviter Dido vultum demiſſa profatur.
Eundem modeſtię geſtum proponit Homerus Vlyſsis exemplo, quem dicit ſtetiſſe oculis in terram defixis, immotoq́; ſceptro, priuſquam illam eloquentiæ procellam effunderet: eoq́; geſtu par eſt Ciceronis timorem in principiis ſignificatum eſſe: quinetiam id teſtificatur oratione illâ: *Cum in omnibus cauſis* C. *Cæſar, &c.*
2. Aſpectus vertitur eôdem, quo geſtus corporis: exceptis, quæ aut damnando, aut removenda ſunt, ut videamur averſari. Aeneid. 3.
--*Dij talem terris avertite peſtem.*
Aeneid. 1. --*Haud equidem tali me dignor honore.*
3. Solo tamen capite geſtum facere, aut frequenter facere, vitioſum ſcenicis doctoribus viſum eſt: frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem ſcenicum.
4. Sed in ore ac vultu ſunt omnia: in eo autem ipſo dominatus

natus eſt omnis oculorum . Vultus autem imago eſt animi, indices oculi . Quare cum effeceris , ne quid ineptum aut vultuoſum ſit , tum oculorum magna debet eſſe moderatio: qui, quot animi motus ſint , tot ſignificationes , & communicationes habent. Narium, labrorum, 5. menti, cervicum, humerorum vitia magis notãtur. Humeros iactabat Demoſthenes : ſed hoc vitium ita dicitur emendâſſe : ut cum in anguſto quodã pulpito ſtans diceret , haſta humero dependens immineret: ut ſi calore dicendi vitare id excidiſſet , offenſatione illâ cõmoneretur.

CAP. IX. DE GESTU BRAchii, manus, digitorum.

AT brachium proceriùs proiectum , quaſi 1. quoddam telum orationis eſt: continuoſq; ac decurrẽtes locos maximè decet, & cum ſpecioſius quiddam uberiuſq; dicendum eſt : ſicut illud, *Saxa atq; ſolitudines voci reſpondent*: expatiatur in latus, & ipſa quodammodo ſe cum militari iſto geſtu fundit oratio. Siniſtrum verò bra- 2. chium, ſi quod eo agendum ſit, eôuſq; allevandum eſt , ut quaſi normalem angulum faciat. Manus autem minùs arguta, digitis ſubſequens 3. verba , non exprimens, tantum poteſt , ut ſine hac trunca videatur actio. Nam cæteræ par-

tes

tes loquentem adiuvant: manus propè ipſa loquitur. Hinc Perſianum illud Satyr. 4.

Ergo ubi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus.

4 Siniſtra autem ſola nunquam geſtum facit: dextrę ſeſe frequenter accommodat. Sic iunctis manibus Aporia illa Gracchana agenda eſt: *Quò me miſer conferam?* &c. Quantus verò ſit iunctarum manuum geſtus, exemplum poetæ demonſtrat Aen. 1.

Ingemit, & duplices tendens ad ſydera palmas
Talia voce refert: O terq; quaterq; beati,
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere!---

5 Hîc poeta geſtum præmonſtravit. Manus verò complodere eſt ſcenicum. Atque hæc de univerſa manu: in cuius digitis ſingularis geſtus
6 quidam eſt: atq; ille in primis maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicatis tribus, quóque medii ſub pollicem
7 veniunt: & geſtus eſt inſtantior: & tribus pollice preſſis, index ille (quo Craſſum in exprimendo animi dolore atque impetu ſcienter u-
8 ſum ſignificat Antonius) explicari ſolet. Is in exprobrãdo & indicando (unde ei nomen eſt) allevatâ ac ſpectante humerum manu, paulùm
9 inclinatus affirmat; verſus in terram urget: aliquando

quando pro numero unitatis eſt. Eſt autem & 10
ille verecundæ orationi aptiſsimus, quo quatuor primis leviter in ſummum coëuntibus digitis,non procul ab ore aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona ac paululum prolata laxatur. Quintilianus credit hoc modo cœpiſſe Demoſthenem in illo pro Cteſiphonte timido ſummiſſoq; principio: ſic item formatam Ciceronis manum,cum diceret: *Si quid eſt in me ingenij (iudices) quod ſentio,quàm ſit exiguum,&c.* Atque digitorum geſtus tam inſignis eſt.

CAP.X.DE GESTV PECTORIS, femoris,pedis.

IN cæteris vitia ferè notata ſunt: ut pectus ac 1
ventrem proiicere: cædere etiam pectus,Fa- 2
bio ſcenicum eſt. At femur ferire (quod Athe- 3
nis primus feciſſe creditur Cleon) uſitatum,&
indignatos decet,& excitat auditorem. In pe-
dib⁹ verò ſtatus & inceſſus obſervatur. In dex- 4
trum ac lævum latus vacillare,alternis pedibus
inſiſtendo,ridiculum eſt. Supploſio tamen pe- 5
dis in contentionibus & incipiendis & finien-
dis eſt opportuna.Inceſſus permiſſus eſt orato- 6
ri,ſed rarus,& tantùm in cauſis publicis,ubi ſug-
geſtum amplum & ſpatioſum eſt: ubi etiam
multi ſunt iudices,proindeq; in ſenatu,ubi plu-

res;& in concione,ubi longè plurimi. Diſcur-
7 ſare tamē ineptiſſimum : urbaneq; Flavius Vir-
ginius interrogavit de quodā ſuo antiſophiſtâ,
quot millia paſſuum declamâſſet. Atq; hæc de
corporis geſtu, qui magnis oratoribꝰ inſtrumē-
tum eloquentiæ prorſus admirabile fuit: quin
adverſus oratores, huiùs ipſius artificii faſtidio-
ſos contemptores,argumentum hinc ſumptum
eſt.Nam cum Tullius adverſus Callidium,hære-
ſis illius oratorem diceret,pro argumento refu-
tationis poſuit, quòd veneni ſibi cōparati cau-
ſam tam ſolutè egiſſet,tam leviter,tam oſcitan-
ter,tā ſine corporis geſtu. *Tu,Marce Callidi,*(in-
quit)*niſi fingeres,ſic ageres?præſertim cū iſtâ eloquē-
tiâ,alienorum hominum pericula defendere acerrimè
ſoleas, tuum negligeres? ubi dolor? ubi ardor animi,
qui etiam ex infantium ingenijs elicere voces & que-
relas ſolet? nulla perturbatio animi, nulla corporis:
frons non percuſſa,non femur:pedis (quod minimum
eſt) nulla ſupploſio. Itaq; tantum abfuit ut inflamma-
res noſtros animos, ſomnum iſto loco vix tenebamus.*

Sic Tullius Callidium in ipſo foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiſcipulum,non ſatis in arte,quam profiteretur attentum & conſideratum vellicavit.

BRITISH 11 NOV 27 MUSEUM

FINIS.